

EWALUACJA ZEWNĘTRZNA LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU NA LATA 2014-2022

**LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA
"DOLINA NOTECI"**

Chodzież, 25.01.2023 r.

Spis treści

I.	Streszczenie najważniejszych wyników badania	4
II.	Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.....	7
1.	Zakres badania.....	7
2.	Obszary działań LGD poddane ocenie:	9
III.	Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.....	11
IV.	Opis wyników badania wraz z ich interpretacją	13
1.	Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz jej podstawowe założenia.....	13
2.	Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR	21
3.	Działania poza RLKS	40
4.	Działalność Biura LGD.....	41
	Ogólna organizacja pracy	41
	Szkolenia pracowników i organów LGD	42
	Realizacja Planu Komunikacji	44
5.	Zmiany na obszarze objętym RLKS w ocenie członków lokalnej społeczności.....	52
V.	Kompleksowa ocena wdrożenia LSR, w tym stopień osiągnięcia celów głównych	58
1.	Stopień osiągnięcia celów głównych	58
2.	Ocena wpływu zrealizowanej LSR na kapitał społeczny.....	59
3.	Ocena wpływu zrealizowanej LSR na przedsiębiorczość.....	60
4.	Ocena wpływu zrealizowanej LSR na turystykę	61
5.	Ocena zrealizowanych operacji pod kątem realizacji potrzeb grup defaworyzowanych zdefiniowanych w LSR	61
6.	Innowacyjność.....	62
7.	Ocena jakości i przydatności wdrożonych projektów współpracy	63
8.	Ocena skuteczności i efektywności działalności LGD przy wdrażaniu LSR i animowaniu lokalnych partnerów oraz ocena pracy biura	63
9.	Ocena procesu wdrażania	64
10.	Wartość dodana podejścia LEADER.....	65
VI.	Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje.	67
VII.	Rekomendacje	69
VIII.	Spis grafik, tabel i wykresów.....	70
IX.	Arkusze ankietowe wykorzystane w ramach badania ankietowego.....	72

I. Streszczenie najważniejszych wyników badania

W ramach LSR wskazane zostały trzy cele główne, do których podporządkowano cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia. Zostały one sformułowane na podstawie wyników przeprowadzonej diagnozy strategicznej i analizy SWOT.

Cel Ogólny 1 Rozszerzenie zrównoważonej działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki i ochrony środowiska.

- **Cel szczegółowy 1.1 Rozwój infrastruktury turystycznej.**
Przedsięwzięcie 1.1.1 Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej;
 - **Cel szczegółowy 1.2 Promocja turystyczna obszaru.**
Przedsięwzięcie 1.2.1 Organizacja operacji turystycznych;
Przedsięwzięcie 1.2.2 Operacje wykorzystujące technologie informatyczne do promocji działań Turystycznych;
Przedsięwzięcie 1.2.3 Publikacje dotyczące obszaru LGD;
 - **Cel szczegółowy 1.3 Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu.**
Przedsięwzięcie 1.3.1 Organizacja operacji proekologicznych.
-

Cel Ogólny 2 Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy.

- **Cel szczegółowy 2.1 Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości.**
Przedsięwzięcie 2.1.1 Tworzenie nowych miejsc pracy;
Przedsięwzięcie 2.1.2 Wprowadzanie nowych, innowacyjnych technologii i rozwiązań.
-

Cel Ogólny 3 Poprawienie jakości życia i stwarzanie warunków do dalszego harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności.

- **Cel szczegółowy 3.1 Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej.**
Przedsięwzięcie 3.1.1 Rozwój infrastruktury społeczno- kulturalnej i rekreacyjno-sportowej;
 - **Cel szczegółowy 3.2 Wzmocnienie kapitału społecznego.**
Przedsięwzięcie 3.2.1 Przeprowadzanie spotkań informacyjno–konsultacyjnych dla mieszkańców obszaru LGD;
Przedsięwzięcie 3.2.2 Szkolenie struktur LGD pod kątem obsługi potencjalnych beneficjentów;
Przedsięwzięcie 3.2.3 Wzmocnienie aktywności i integracji społecznej oraz wspieranie podmiotów działających w tych dziedzinach.
-

Wytyczne w zakresie przygotowywania Lokalnych Strategii Rozwoju w okresie 2014-2020 przewidywały, iż co najmniej połowa nakładów zaplanowanych w ramach realizacji strategii należy przeznaczyć na działania związane z tworzeniem miejsc pracy. W związku z tym, cel szczegółowy 2.1. w całości skupiony był na

operacjach związanych z rozwojem firm. Na czas tworzenia raportu realizacja wskaźników przebiegała dobrze, większość przedsięwzięć zostało już zakończonych i rozliczonych.

Największym zainteresowaniem cieszyły się fundusze na otwarcie działalności gospodarczej, gdzie ilość wniosków przewyższała zaplanowane na realizację projektów środki. Pozyskane bonusy, czyli dodatkowe środki przeznaczano na ten cel, zwiększając wskaźniki.

Bardzo dużym zainteresowaniem cieszyły się operacje związane z rozwojem istniejącej działalności, ale LGD ogłosiła tylko jeden nabór wniosków na realizację projektów w tym zakresie, który wyczerpał zaplanowane środki. Długi czas realizacji oraz rozliczanie projektów przez beneficjentów sprawił, iż nie zaplanowano więcej naborów w tym zakresie.

Pomyślnie, pomimo dużych trudności związanych z procedurami oraz koniecznością spełnienia licznych wymagań, długim okresem realizacji oraz zaangażowania własnych środków, przebiegała również realizacja projektów grantowych. Tworzono projekty zarówno w ramach celu ogólnego 2, jak i 3, które wpływały na promocję turystyczną obszaru, tj. działania infrastrukturalne, publikacje oraz imprezy. Spełniając kryteria oceny, operacje miały wpływać również na ochronę środowiska, przeciwdziałać zmianom klimatu oraz wykorzystywać innowacyjne rozwiązania.

Przeznaczono również środki na działania, które wykorzystując technologie informatyczne wpływały na promocję działań realizowanych w ramach LSR. Powstały dwie strony internetowe, jedna dotycząca samego stowarzyszenia i druga stricte związana z promocją obszaru LGD.

Realizacja wskaźników celu 3 realizowana była bez kosztowo. Dotyczyły one pracy biura LGD, tzn. udzielanego doradztwa, przeprowadzonych szkoleń dla pracowników biura oraz dla organów LGD. Ponadto organizowano spotkania szkoleniowe adresowane do mieszkańców, czyli potencjalnych wnioskodawców.

LGD Stowarzyszenie „Dolina Noteci” w ramach LSR zrealizowało dwa projekty współpracy. Pierwszy, pn. *Centrum Edukacji Lokalnej Przedsiębiorczości o akronimie CEL*, który dotyczył poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy poprzez stworzenie warunków do zintegrowanych działań dla przedsiębiorców, osób poszukujących pracy, placówek oświatowych i instytucji wspierających rynek pracy. W ramach projektu zorganizowano targi przedsiębiorczości, wyjazdy studyjne oraz nakręcono film promocyjny. Był to projekt międzyregionalny. Drugi projekt współpracy pn. *Kreator Przedsiębiorczości* miał zasięg międzynarodowy. Celem projektu był wzrost aktywności społecznej i gospodarczej, promowanie lokalnej przedsiębiorczości poprzez kreowanie warunków do powstania stabilnych mikroprzedsiębiorstw i podmiotów ekonomii społecznej, wspieranie istniejących firm oraz kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród dzieci, młodzieży i dorosłych.

W LSR wyróżnionymi grupami defaworyzowanymi były: kobiety, osoby niepełnosprawne, osoby poniżej 26 roku życia i osoby powyżej 55 roku życia. Zarówno definicja grupy defaworyzowanej, jak i udzielone jej wsparcie znajdują uzasadnienie w wynikach przeprowadzonej przez LGD diagnozy. Wybór należy uznać za słuszny.

Realizacja finansowa LSR przebiegała zgodnie z założeniami. Dane postępu finansowego potwierdzają, że większość założeń Strategii jest już zrealizowanych. W przypadku dużej części przedsięwzięć przyznano i wypłacono środki. Należy dodać, iż LGD planuje dokończenie działań w ramach LSR, a na czas sporządzania raportu nic nie wskazuje na to by miało się to nie udać.

Funkcjonowanie LGD Stowarzyszenie „Dolina Noteci” należy ocenić pozytywnie pod każdym względem. Zatrudnieni pracownicy wykazują się dużą znajomością potrzeb lokalnych społeczności. LGD organizowała przed każdym naborem spotkania szkoleniowe dla potencjalnych wnioskodawców, podczas których omawiane były wszystkie dokumenty oraz procedury dotyczące danego naboru. Miało to pozytywny wpływ na jakość składanych później wniosków. W prawidłowy sposób były przekazywane informacje o przeprowadzanych naborach, które rozpowszechniane były różnymi kanałami, z uwzględnieniem najbardziej efektywnych, tj. strony internetowej i profilu LGD na Facebooku.

Nie ma większych obaw co do realizacji założonych wskaźników. Jedynym problemem może być konieczność ogłoszenia kolejnych naborów po negatywnych ocenach Urzędu Marszałkowskiego lub wycofaniu się przez beneficjentów.

II. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji

Przedmiotem badania, którego wyniki prezentowane są w niniejszym raporcie jest Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Dolina Noteci” przygotowana w okresie programowania UE 2014-2020 oraz działania podjęte na rzecz jej realizacji w latach 2016-2021. Celem badania jest dokonanie oceny działań podejmowanych na rzecz realizacji celów zapisanych w LSR.

Badanie zostało przeprowadzone przez Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER, podmiot specjalizujący się w badaniach społecznych, który spełnia wymogi stawiane ewaluatorom zewnętrznym określone w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 10/1/2022 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Prezentowany raport ewaluacyjny ma charakter sprawozdawczy, jego celem jest ocena wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju w latach 2016-2021, a także ocena realizacji działań Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania Dolina Noteci. Przeprowadzone badanie i ocena skupia się również na realizacji wskaźników, celów i przedsięwzięć wpisanych w ramy LSR. Ostatnia część raportu to podsumowanie przeprowadzonych badań oraz wnioski i rekomendacje, których realizacja umożliwi wprowadzanie zmian i optymalizację wdrażania LSR oraz usprawnianie funkcjonowania LGD w kolejnych latach. Jest to również istotne w perspektywie budowania planów strategicznych i operacyjnych w kolejnej perspektywie finansowej UE.

1. Zakres badania

Wyróżnić można trzy perspektywy przeprowadzonego badania ewaluacyjnego:

1. **Przedmiotowa** - przedmiotem ewaluacji są zadania zrealizowane przez Lokalną Grupę Działania Dolina Noteci w celu wypełnienia założeń określonych w Lokalnej Strategii Rozwoju;
2. **Czasowa** - raport dotyczy pięcioletniego okresu realizacji LSR i funkcjonowania LGD Dolina Noteci (od 2016 r. do 31.12.2021 r.);
3. **Przestrzenna** - zakres przestrzenny raportu obejmuje obszar wszystkich gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Dolina Noteci: gmina miejska Chodzież, gmina wiejska Chodzież, Budzyń i Szamocin, gdzie były realizowane zadania objęte LSR.

Zgodnie z w/w Wytycznymi, zakres badania i ewaluacji zewnętrznej, dotyczy następujących obszarów i pytań badawczych:

1. Ocena wpływu na główne cele LSR:

- a. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

2. Ocena wpływu na kapitał społeczny:

- a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
- b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

3. Ocena wpływu zrealizowanej LSR przedsiębiorczość:

- b. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
- c. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

4. Ocena wpływu zrealizowanej LSR na turystykę:

- a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki
- b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

5. Ocena zrealizowanych operacji pod kątem realizacji potrzeb grup defaworyzowanych zdefiniowanych w LSR:

- a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
- b. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- c. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

6. Innowacyjność:

- a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
- b. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

7. Ocena jakości i przydatności wdrożonych projektów współpracy:

- a. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
- b. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

8. Ocena skuteczności i efektywności działalności LGD przy wdrażaniu LSR i animowaniu lokalnych partnerów oraz ocena pracy biura:

- a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
- b. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

9. Ocena procesu wdrażania:

- a. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
- b. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
- c. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- d. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

10. Wartość dodana podejścia LEADER:

- a. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- b. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- c. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- d. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Poza wyżej wymienionym zakresem badanego obszaru, w ramach oceny realizacji LSR, ocenie została poddana również praca Lokalnej Grupy Działania Dolina Noteci.

2. Obszary działań LGD poddane ocenie:

1. Działalność biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa dla wnioskodawców (rzeczywistych i potencjalnych) oraz beneficjentów.
 2. Realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, wymiana informacji z mieszkańcami obszaru oraz jakość podejmowanych działań komunikacyjnych.
 3. Realizacja rzeczowo-finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju.
-

4. Funkcjonowanie organów LGD.
5. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej oraz włączenia społecznego (w szczególności wsparcie udzielone przedstawicielom grupy defaworyzowanej).
6. Działania LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki i dziedzictwa kulturowego.
7. Promowanie innowacyjności na obszarze objętym LSR.
8. Realizacja projektów współpracy

III. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Badanie ewaluacyjne zostało przeprowadzone na podstawie wydanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Wytycznych nr 10/1/2022 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Dotyczy ono monitoringu i ewaluacji realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju przez Lokalną Grupę Działania Stowarzyszenie „Dolina Noteci” w latach 2016-2021. Narzędziami badawczymi zastosowanymi podczas badania były ankiety mierzące jakość i efektywność doradztwa w ramach działania biura LGD, ankiety przeznaczone dla mieszkańców obszaru LGD, ankiety dla uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych, opinie Zarządu, analizy oraz dokumentacja LGD.

Lokalna Grupa Działania samodzielnie agregowała dane ilościowe i jakościowe za pomocą ankiet, danych własnych oraz danych pozyskanych z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. Oprócz tego, w ramach ewaluacji on-going, co roku przeprowadzany był warsztat refleksyjny, podczas którego zebrane dane poddawane były analizie przez uczestników.

Pracownicy LGD mają ściśle wyznaczone zadania w zakresie monitoringu, jednakże zgodnie z Wytycznymi 10/1/2022 analizy muszą być przeprowadzane przez zewnętrznych ekspertów.

Zastosowane podejście badawcze opiera się na zasadzie triangulacji, czyli zapewnieniu trafności i rzetelności wyników badań poprzez gromadzenie danych za pomocą różnych technik badawczych.

W niniejszym raporcie zastosowano szeroki zestaw technik badawczych i analitycznych:

- **analiza desk research** (zbieranie i analizowanie danych zastanych, w tym dane Głównego Urzędu Statystycznego oraz dane gromadzone przez LGD w ramach monitoringu), w której przedstawiono dane dotyczące:

- liczby ludności i zmian w liczbie ludności w gminach objętych LSR,
- dochodów na 1 mieszkańca w gminach objętych LSR,
- wydatków na 1 mieszkańca w gminach objętych LSR
- liczby pracujących w gminach objętych LSR
- bezrobocia rejestrowanego w gminach objętych LSR
- liczby Podmiotów Gospodarki Narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w gminach objętych LSR,

- **analizy ilościowe** (ankieta kierowana do beneficjentów i ankieta kierowana do mieszkańców obszaru),

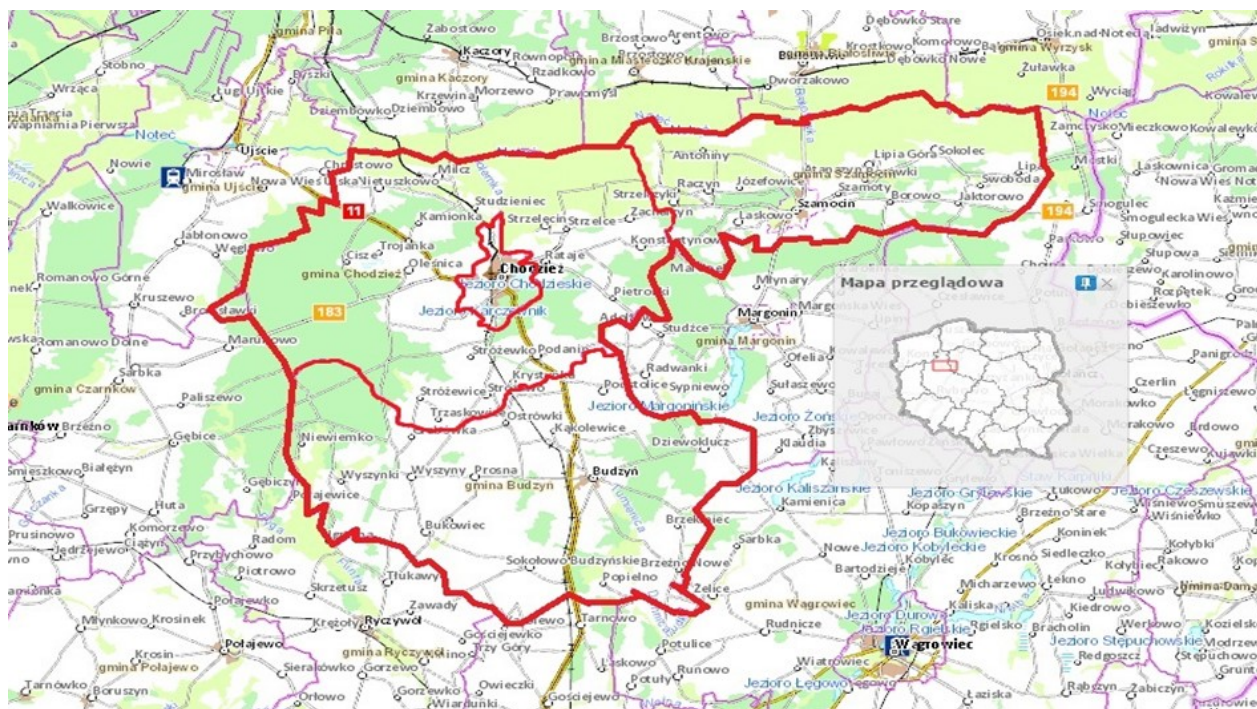
- **badania jakościowe** przy użyciu scenariuszy wywiadów indywidualnych (IDI) i grupowych („fokusów”). Wywiady przeprowadzono z pracownikami biura LGD oraz z przedstawicielami organów stowarzyszenia. Dzięki pozyskanym danym, możliwa była analiza zmian zachodzących na obszarze w LGD w czasie realizacji założeń Strategii. Dane te dotyczyły między innymi zjawisk demograficznych, rynku pracy, lokalnej gospodarki oraz sytuacji społecznej. Wśród danych znajdują się również informacje o prowadzonych naborach, dane o postępie rzeczowo-finansowym, wskaźniki realizacji planu komunikacji oraz dane dotyczące doradztwa. Wszystkie wskazane powyżej informacje i dane zostały zaprezentowane w tabelach lub na wykresach w niniejszym opracowaniu.

IV. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją

1. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz jej podstawowe założenia

Stowarzyszenie „Dolina Noteci” powstało dnia 08.09.2006 r. jako stowarzyszenie zwykłe, następnie dnia 06.02.2009 r. zostało zarejestrowane jako stowarzyszenie specjalne. LGD funkcjonuje na terenie czterech gmin, w tym jednej miejskiej (gmina miejska Chodzież), jednej wiejskiej (gmina Chodzież) i dwóch miejsko-wiejskich (gmina Szamocin i gmina Budzyn, która do 2020 r. była gminą wiejską). Wszystkie gminy położone są w województwie wielkopolskim i w powiecie chodzieskim. Obszar działania, który zajmuje łączną powierzchnię 562 km², jest spójny terytorialnie i łączy go tradycje kulturowe i przyrodnicze. Na dzień 31.12.2021 r. na obszarze LGD zamieszkiwało 39 485 osób, o 1 463 osób mniej niż w roku 2017.

Grafika 1 zasięg terytorialny gmin wchodzących w skład LGD Dolina Noteci

Źródło: Lokalna Strategia Rozwoju

Tabela 1 Liczba mieszkańców obszaru LGD, stan na dzień 31.12.2021 r.

Nazwa gminy	Powiat	Rodzaj gminy	Gęstość zaludnienia (os./km ²)	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności na dzień 31.12.2021 r.
Budzyń	chodzieski	miejsko - wiejska	40	209	8 354
Chodzież	chodzieski	miejska	1 398	13	17 851
Chodzież	chodzieski	wiejska	28	213	6 050
Szamocin	chodzieski	miejsko - wiejska	57	127	7 230
Razem			70	562	39 485

Źródło: GUS, BDL

Tabela 2 Zmiany liczby mieszkańców na obszarze LGD i w poszczególnych gminach w latach 2016-2020

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Budzyń	8 467	8 502	8 526	8 494	8 354
Miasto Chodzież	18 877	18 684	18 480	18 102	17 851
Chodzież	6 023	6 067	6 100	6 053	6 050
Szamocin	7 581	7 508	7 502	7 286	7 230
OBSZAR LGD	40 948	40 761	40 608	39 935	39 485

Źródło: GUS

Kwestią wymagającą analizy są dochody gmin. Stanowią one parametr obrazujący w pośredni sposób dochodowość mieszkańców, ale także opisujący poziom rozwoju sektora gospodarczego. Wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, czyli tzw. wskaźnik G, który stanowi podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wskaźnik G dla każdej gminy oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych (z tytułu podatku od nieruchomości, podatku rolnego, podatku leśnego, podatku od środków transportowych, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej, wpływów z opłaty skarbowej, wpływów z opłaty eksploatacyjnej, udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych) za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Dochód na jednego mieszkańca na dzień 31.12.2020 roku w gminach wchodzących w skład LGD obrazuje załączona tabela:

Tabela 3 Dochód gmin należących do LGD w przeliczeniu na jednego mieszkańca gminy, stan na dzień 31.12.2020 r.

Nazwa gminy	Powiat	Rodzaj gminy	Dochód na jednego mieszkańca
Budzyń	chodzieski	miejsko -wiejska	5 974,63
Chodzież	chodzieski	miejska	4 721,51
Chodzież	chodzieski	wiejska	6 414,00
Szamocin	chodzieski	miejsko -wiejska	6 023,46

Źródło: GUS

Natomiast wskaźnik G w poszczególnych gminach wynosił: Gmina Miejska Chodzież - 1731,58, Gmina Budzyń - 2590,45, Gmina Chodzież – 2212,91 i Gmina Szamocin – 1224,06.

Kolejną kwestią wymagającą omówienia są wydatki gmin. W latach 2016-2020 we wszystkich gminach obszaru LGD wskaźniki rosły. W 2020 roku największe wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca miała gmina Szamocin (5 979,66), niewiele mniejsze gmina Budzyń (5 871,49) a najniższe gmina miejska Chodzież (4 401,71). Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Tabela 4 Wydatki gmin wchodzących w skład LGD w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy w latach 2016-2020

Nazwa gminy	2016	2017	2018	2019	2020
Budzyń	4 045,54	4 235,93	5 115,80	5 543,42	5 871,49
Miasto Chodzież	3 180,33	4 194,50	4 299,75	4 111,46	4 401,71
Chodzież	3 731,86	4 205,20	4 948,31	5 747,38	5 464,87
Szamocin	4 166,22	4 549,23	4 744,92	4 905,35	5 979,66

Źródło: GUS, BDL

Tabela 5 Liczba osób pracujących na obszarze LGD w poszczególnych gminach w podziale na płeć

Nazwa gminy	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2016	2020	2016	2020	2016	2020
Budzyń	2 628	2 795	17 41	1 839	887	956
Miasto Chodzież	5 096	3 891	2 390	1 646	2 706	2 245
Chodzież	1 263	2 314	705	1 368	558	946
Szamocin	968	884	476	441	492	443
Obszar LGD	9 955	9 884	5 312	5 294	4 643	4 590

Źródło: GUS, BDL

Kolejnym parametrem obrazującym sytuację na lokalnym rynku pracy jest liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne. W LSR podkreślano, że w skali gmin obszaru LGD zauważalna jest korzystna zmiana, jeśli

chodzi o liczbę bezrobotnych zarejestrowanych. Jednocześnie zwrócono uwagę, że na obszarze występuje trudny do oszacowania problem bezrobocia ukrytego. Podejmowanie działań służących utworzenia miejsc pracy i rozwoju branż pozarolniczych uznano za niezbędne do minimalizowania ryzyka wystąpienia i nasilania się tego zjawiska. Dodatkowo zauważano, iż wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych duży odsetek stanowiły osoby bez kwalifikacji, z niskim wykształceniem i małą mobilnością. Dodatkowo podkreślono duży odsetek osób młodszych, w tym przede wszystkim z grupy wiekowej 25-34 lata i 18-24 lata, a także osób z niskim wykształceniem, bez kwalifikacji i doświadczenia zawodowego. Istotny był także fakt, iż w grupie bezrobotnych dominowały kobiety.

Dodatkowo należy zauważyć, że spadające bezrobocie niekoniecznie oznacza rosnącą aktywność zawodową, ponieważ jest ono powiązane ze spadającą liczbą osób w wieku produkcyjnym.

W latach 2016-2020 odnotowano spadek udziału bezrobotnych zarejestrowanych we wszystkich gminach LGD. Szczegóły obrazują poniższe tabele.

Tabela 6 liczba osób bezrobotnych na obszarze LGD w poszczególnych gminach, w podziale na płeć

Nazwa gminy	Bezrobotni w gminach wchodzących w skład LGD					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2016	2020	2016	2020	2016	2020
Budzyń	318	223	116	71	202	152
Miasto Chodzież	635	521	258	211	377	310
Chodzież	231	206	73	67	140	139
Szamocin	459	368	188	136	271	232
Obszar LGD	1 643	1 318	635	485	990	833

Źródło: GUS, BDL

Tabela 7 Bezrobotni w powiecie chodzieskim ze względu na posiadane wykształcenie

	Ogółem	Wyższe	Policealne oraz średnie zawodowe	Średnie ogólnokształc ące	Zasadnicze zawodowe/ Branżowe	Gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe
Kobiety	1 014	83	259	97	353	222
mężczyźni	597	33	79	31	285	169
Razem	1 611	116	338	128	638	391

Źródło: GUS, BDL

W latach 2016-2020 na obszarze LGD odnotowano wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, ale wzrosty te nie były dynamiczne.

Tabela 8 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	2016	2017	2018	2019	2020
Budzyń	1 306,00	1 396,10	1418,40	1503,60	1 554,20
Miasto Chodzież	1 872,40	1 910,30	1 945,00	2 025,10	2 086,80
Chodzież	1 380,00	1 516,80	1 538,30	1 677,60	1 723,20
Szamocin	1 129,30	1 127,50	1 166,50	1 247,30	1 281,40

Źródło: GUS, BDL

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na wzrastającą liczbę organizacji pozarządowych, które są podmiotami powołanymi do celów społecznych, ale mogącymi prowadzić działalność gospodarczą. Ich kondycja jeszcze szczególnie istotna z perspektywy rozwoju zaangażowania społeczności lokalnej, ale pośrednio może wpływać również na rynek pracy. LGD doskonale zdaje sobie sprawę z istoty funkcjonowania organizacji pozarządowych i ich roli w umacnianiu więzi społecznych, wzmacnianiu lokalnych władz i zwiększaniu możliwości rozwoju społecznego obszaru. Istotne znaczenie odgrywały między innymi Ochotnicze Straże Pożarne, które angażowały się w życie kulturalne i społeczne. Dodatkowo aktywność przejawiały organizacje związane ze sportem, rekreacją czy kulturą oraz działające na rzecz osób niepełnosprawnych i wykluczonych.

Konsultacje społeczne pozwoliły na zidentyfikowanie **grup defaworyzowanych**, które wymagają największego wsparcia. Zaliczono do nich:

- **Osoby do 26. roku życia**, absolwenci szkół, którzy kończą edukację i nie znajdują zatrudnienia. Grupę tę tworzą osoby, które są bezrobotnymi przez maksymalnie 5 lat po zakończeniu formalnej edukacji. Brakuje funduszy na dalszą edukację lub/i podnoszenie kwalifikacji. LSR wspierało osoby z tej grupy poprzez ich aktywizację zawodową, udostępnianie środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz premiowanie firm z obszaru LGD, które będą takie osoby zatrudniać.
- **Osoby w wieku 55+** – to osoby, które utraciły dotychczasowe miejsca pracy z różnych przyczyn: w wyniku restrukturyzacji, długotrwałej choroby, które nie chciały lub nie miały szansy podniesienia swoich kwalifikacji itp.. LSR wspierało osoby z tej grupy poprzez ich aktywizację zawodową, udostępnianie środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz premiowanie firm z obszaru LGD, które będą takie osoby zatrudniać.

- **Osoby niepełnosprawne**, których szanse na znalezienie zatrudnienia, np. na wsi, są niewielkie. Są to osoby o różnego typu niepełnosprawnościach (nie tylko fizycznych), dla których szansą jest praca w mieście, ale przy takiej opcji dochodzą problemy, które stanowią często bariery nie do przebycia: bariera komunikacyjna, odległość miejsca pracy od miejsca zamieszkania, problemy z dostępem na obszarach wiejskich do szerokopasmowego Internetu, który w pewnych przypadkach dawałby możliwości pracy zdalnej. LSR wspierało osoby z tej grupy poprzez ich aktywizację zawodową, udostępnianie środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz premiowanie firm z obszaru LGD, które będą takie osoby zatrudniać.

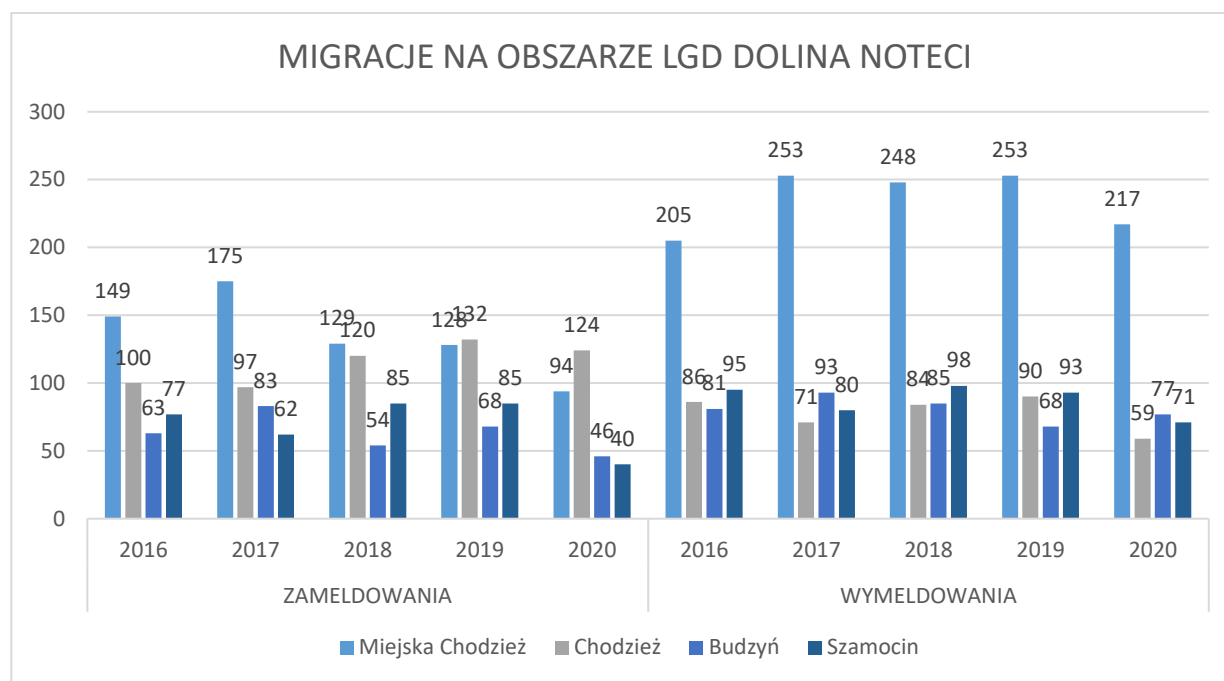
- **Kobiety** – często po ukończeniu szkoły nie były obecne na rynku pracy lub opuściły go na kilka lat. Ta grupa to głównie kobiety, które po urodzeniu dziecka nie podjęły pracy lub zrezygnowały z niej, gdyż zaangażowały się w opiekę nad potomstwem. Dla takich osób LSR przewidziało działania aktywizujące zawodowo, zwiększające ich szanse na znalezienie zatrudnienia oraz daje możliwość pozyskania środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. Ponadto, LGD premiowało firmy z obszaru, które będą takie osoby zatrudniać.

Tabela 9 Liczba mieszkańców wg ekonomicznych grup wieku

Nazwa gminy	Liczba osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym
Budzyń	5 218	1 741	1 535
Miasto Chodzież	10 576	2 986	4 667
Chodzież	3 801	1 291	1 044
Szamocin	4 659	1 507	1 347
Ogółem	22 269	7 525	8 593

Źródło: GUS, BDL

Wykres 1 Migracje na obszarze LGD

Źródło: GUS, BDL

Należy zauważyć, że w ostatnich latach saldo migracji przybierało różne wartości, ale ogólnie należy mówić o negatywnej tendencji. W latach 2016-2020 we wszystkich gminach więcej było wymeldowanych, niż zameldowanych. Obrazuje to wykres nr 1.

Świadczeniem usług opiekuńczych i specjalistycznych dla osób starszych i chorych oraz pomocą finansową, rzeczową i organizacją dla osób w trudnej sytuacji życiowej zajmuje się w gminach wyspecjalizowana jednostka – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej. Sama liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej z roku na rok spada w prawie każdej z gmin obszaru LGD. Warto dodać, iż we wszystkich gminach wartości są niższe niż średnia dla województwa wielkopolskiego.

Tabela 10 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	2016	2017	2018	2019	2020
Budzyń	489	500	427	368	297
Miasto Chodzież	484	408	376	340	274
Chodzież	561	509	411	376	385
Szamocin	750	619	568	463	416

Źródło: GUS, BDL

Potencjał turystyczny w trakcie prac nad LSR został określony przez mieszkańców jako duża zaleta obszaru, który może przyczynić się do jego rozwoju. Podkreślano, iż tereny znakomicie nadają się na rozwój turystyki pieszej, konnej, wodnej czy rowerowej. Tereny zachwycają turystów swoim bogatym dziedzictwem kulturowym, możliwościami dla wypoczynku od szumu dużych miast i oferują nowe doświadczenia i przygody przez cały rok. Obszar kryje w sobie masę różnorodnych wrażeń: od ruin zabytkowych zamków, do pięknych krajobrazów, zdrowego powietrza do kulinarnych ciekawostek. Dużym bogactwem naturalnym terenu LGD są lasy, zajmujące powierzchnię ok. 56 ha, co odpowiada 36,23% obszaru. Najważniejszą cechą krajobrazu są typowe polodowcowe formy terenu, lasy sosnowe i mieszane lasy, jeziora i niepowtarzalne zdrowe powietrze. Z tego powodu od ponad dwóch wieków okolice są znane jako „Szwajcaria Chodzieska”. Problemem w tym aspekcie określono natomiast słabą dostępność turystyczną, czy też brak rozpoznawalnego produktu turystycznego. Nie ulega wątpliwości, że brakuje także turystycznych obiektów noclegowych, co potwierdzają dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 11 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach wchodzących w skład LGD

Nazwa gminy	OBIEKTY OGÓŁEM					OBIEKTY CAŁOROCZNE				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Budzyń	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2
Miasto Chodzież	4	4	3	4	4	4	4	3	4	4
Chodzież	3	2	2	2	2	3	2	2	2	2
Szamocin	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Obszar LGD	12	11	10	11	10	12	11	10	11	12

Źródło: GUS, BDL

Szansą rozwoju obszaru może być rozwój turystyki przyrodniczej, ekoturystyki, turystyka wiejska, agroturystyka i turystyka kulinarna. Ukształtowanie terenu sprzyja też różnym formom rekreacji, w tym wymienić można m.in. spacer, wędkowanie, jazdę konną, jazdę na rowerze, kajakarstwo, rajdy terenowe. Za kluczowe uznano działania promocyjne i rozwój infrastruktury okołoturystycznej, a także wprowadzenie innowacyjnych produktów turystycznych.

2. Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR

Ocena postępu rzeczowo-finansowego pozwala sprawdzić pierwsze efekty wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Ewaluacja jest możliwa dzięki danym dotyczącym wskaźników wartości produktu, przypisanych do poszczególnych przedsięwzięć na etapie tworzenia LSR. Umiejętny dobór wskaźników zwiększa możliwość dobrej orientacji w realizowaniu celów szczegółowych.

Na podstawie analiz i konsultacji sformułowano trzy cele ogólne, do których przypisano cele szczegółowe. Określenie celów ogólnych i szczegółowych należy uznać za trafne. Niewątpliwie dawały one nadzieję na likwidowanie przyczyn negatywnych zjawisk, jakie zostały wskazane w LSR. Wymagania w zakresie przygotowywania Lokalnych Strategii Rozwoju w okresie 2014-2020 przewidywały, iż co najmniej połowa środków dokumentu strategicznego należy przeznaczyć na działania związane z tworzeniem miejsc pracy. W konsekwencji cele ogólny 2 skupiony był na operacjach związanych z tworzeniem i rozwojem firm. W przeciągu lat wielokrotnie zmieniano LSR, ale zmiany miały charakter porządkujący lub wynikały z nowych przepisów prawnych, faktem pozyskania nowych środków finansowych (bonusy), co wiązało się z koniecznością zwiększenia wskaźników, korektami w projektach współpracy, planie komunikacji, doprecyzowaniem kryteriów wyboru czy przesunięciami oszczędności. Część zmian wynikała z sytuacją pandemii COVID-19 (brak możliwości zrealizowania projektów grantowych, przesunięcie środków na inne przedsięwzięcie). Warte podkreślenia jest to, iż z żadnych przedsięwzięć nie trzeba było rezygnować czy też zmniejszać wskaźników. Potwierdza to jednoznacznie, iż Lokalna Strategia Rozwoju została przygotowana w odpowiedni sposób. Na przestrzeni lat pracownicy biura w profesjonalny sposób prowadzili wszystkie działania związane z prowadzeniem biura. Pozwoliło to prawie uniknąć niepotrzebnych procesów, czy rezygnacji beneficjentów, a tym samym oczekiwania na zwrot środków.

LGD Dolina Noteci ogłaszała wiele naborów. Zgodnie z procedurą na miesiąc przed naborem niezbędne informacje pojawiały się na stronie internetowej stowarzyszenia.

Poniższa tabela pokazuje szczegółowo historię naborów, jakie prowadzono w LGD Dolina Noteci:

Tabela 12 Historia naborów w latach 2016-2022

Nr naboru	Data naboru	Zakres wsparcia	Liczba złożonych wniosków	Liczba wybranych wniosków	Liczba wniosków mieszczących się w limicie środków	Protesty złożone	Protesty uwzględnione
1/2016	25.11.2016 - 08.12.2016	Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	17	16	16	0	0
1/2016	25.11.2016 - 08.12.2016	Tworzenie przedsiębiorczości	34	33	33	0	0
1/2016	25.11.2016 - 08.12.2016	Rozwój przedsiębiorczości	11	11	4	0	0
1/2017/G	27.12.2016 - 09.01.2017	Promocja turystyczna obszaru - publikacje dotyczące obszaru LGD	6	5	5	0	0
2/2017/G	27.12.2016 - 09.01.2017	Promocja turystyczna obszaru - organizacja imprez turystycznych	5	5	5	0	0
3/2017/G	27.12.2016 - 09.01.2017	Rozwój infrastruktury turystycznej	6	6	6	0	0
4/2018/G	04.04.2018 - 17.04.2018	Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	7	7	7	0	0
5/2018	04.04.2018 - 17.04.2018	Rozwój infrastruktury turystycznej	2	2	2	0	0
6/2018	04.04.2018 - 17.04.2018	Podejmowanie działalności gospodarczej	22	22	11	3	1
7/2018	04.04.2018 - 17.04.2018	Rozwój infrastruktury turystycznej	1	1	1	0	0
8/2020	17.08.2020 - 31.08.2020	Podejmowanie działalności gospodarczej	17	17	16	0	0
9/2020	17.08.2020 - 31.08.2020	Inkubator Przetwórstwa Lokalnego	1	1	1	0	0

Nr naboru	Data naboru	Zakres wsparcia	Liczba złożonych wniosków	Liczba wybranych wniosków	Liczba wniosków mieszczących się w limicie środków	Protesty złożone	Protesty uwzględnione
10/2021	05.07.2021 - 19.07.2021	Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	4	4	4	0	0
11/2022	02.02.2022 - 15.02.2022	Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	4	4	4	0	0
12/2022	02.02.2022 - 15.02.2022	Podejmowanie działalności gospodarczej	7	7	6	0	0
13/2022	04.10.2022 - 17.10.2022	Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	4	4	4	0	0

Źródło: opracowanie własne

W latach 2016-2022 LGD ogłosiło 14 naborów, w tym 7 na projekty grantowe we wszystkich celach ogólnych, realizując tym samym wszystkie przedsięwzięcia i osiągając założone wskaźniki. Zostało złożonych 156 wniosków, z których do dofinansowania wybrano 153, a w limicie zmieściły się 133 wnioski. Tylko po zakończeniu jednego naboru beneficjenci złożyli trzy protesty, z których jeden został uwzględniony przez Radę Organizacyjną LGD.

Warto podkreślić, że przez cały czas zainteresowanie przedsięwzięciami było na stałym, wysokim poziomie. Nigdy nie zdarzyło się, aby w ogłoszonym naborze nie złożono żadnego wniosku. W naborach na podejmowanie działalności gospodarczej odnotowano największe zainteresowanie i największą liczbę wniosków do dofinansowania. W porównaniu do wstępnych założeń zawartych w LSR dokonano kilkukrotnie zwiększenia wartości docelowej wskaźnika. Miało to głównie związek z dużym zainteresowaniem mieszkańców tym przedsięwzięciem i tym samym bez wahania podjęto decyzję o przeznaczeniu środków z bonusów na te operacje. W ramach podejmowania działalności gospodarczej powstało wiele ciekawych firm w różnych branżach, np. zakłady fryzjerskie, zakłady kosmetyczne, usługi fizjoterapeutyczne, szkoła językowa, lokale gastronomiczne, usługi z wykorzystaniem dronów, usługi

obróbki metali, warsztat wulkanizacyjny, usługi instalacji wentylacyjnych i klimatyzacji, usługi w zakresie wyszukiwania możliwości pozyskania dofinansowania w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, paintball, usługi szkoleniowe, handel produktami pasiecznymi, centrum rehabilitacji dla dzieci, biuro projektowe, warsztat stolarski, usługi z zakresu ochrony przyrody i wiele innych.

Grafika 2 Szkoła językowa SANIS

Źródło: Szkoła językowa Sanis

Nowopowstałe działalności związane z usługami fizjoterapii i rehabilitacji:

Grafika 3 gabinet RehaSPA Mobil

Źródło: RehaSPA Mobil

Grafika 4 "Spina" fizjoterapia

Źródło: firma Spina

Grafika 5 Centrum Terapii i Rehabilitacji i Aktywizacji Stonoga

Źródło: Centrum Terapii i Rehabilitacji i Aktywizacji Stonoga

Grafika 6 Reha Complex

Źródło: REHA COMPLEX

Grafika 7 Gabinet fryzjerski "Zdrowe Włosy"

Źródło: udostępnione przez gabinet fryzjerski "Zdrowe Włosy"

Grafika 8 Paintball "FAN"

Źródło: udostępnione przez firmę

Grafika 9 "Kulnatura"

Źródło: udostępnione przez Kulnatura

Grafika 10 Aleksandra Runka - Stolarstwo

Źródło: udostępnione przez Panią Aleksandrę Runka

Grafika 11 Strzelnica

Źródło: udostępnione przez Pana Jarosława Łukaszewskiego

Natomiast w ramach rozwoju działalności gospodarczej zrealizowano cztery operacje ukierunkowane na rozwój turystyki na obszarze LGD, w ramach których powstał piękny pensjonat, siedlisko, budynek z miejscami noclegowymi oraz rozbudowa stajni. Co ciekawe, realizacja prawie każdego z projektów miała miejsce w innej gminie należącej do LGD.

Grafika 12 Centrum Doradztwa Rolniczego Eugeniusz Koczorowski - biura dla firm i pokoje do wynajęcia

Źródło: Centrum Doradztwa Rolniczego

Grafika 13 Pensjonat Szelesiówka

Źródło: Pensjonat Szelesiówka

Grafika 14 Stajnia Woźniczka Szkolenie i fizjoterapia koni

Źródło: Stajnia Woźniczka

Grafika 15 pensjonat Siedlisko przy młynie

Źródło: Pensjonat Szelesiówka

W ramach rozwoju niekomercyjnej infrastruktury na terenie gmin członkowskich powstały m.in. place zabaw, siłownie zewnętrzne, skatepark, streetworkout, ścieżki edukacyjne, zjeżdżalnie wodne, centra rekreacji, zostały przebudowane boiska i świetlice i wiele innych. Projekty umiejscowione zostały na terenie miasta Chodzieży oraz wsi i miasteczek wszystkich gmin członkowskich.

Poniżej przedstawiamy tylko niektóre z bardzo ciekawych pomysłów zrealizowanych w ramach pozyskanych środków:

Grafika 16 Plac zabaw, powstały w ramach realizacji LSR

Źródło: zdjęcia własne

Grafika 17 siłownia zewnętrzna, streetworkout powstałe w ramach realizacji LSR

Źródło: zdjęcia własne

Grafika 18 skatepark i siłownia zewnętrzna powstałe w ramach realizacji LSR

Źródło: zdjęcia własne

Grafika 19 przestrzeń zagospodarowana w ramach realizacji założeń LSR

Źródło: zdjęcia własne

Nie było również problemów w naborach na projekty grantowe i prawie w każdym naborze wnioskodawcy wyczerpali limit dostępnych środków finansowych.

W ramach projektów grantowych w 2017 r. realizowano operacje w trzech zakresach:

- **publikacje promujące obszar LGD** – powstało pięć książek: „Gmina Budzyń – zabytki i współczesność”, „Gloria victoribus (Chwała zwycięzcom) – powstańcy powiązani z Ziemią Chodzieską”, „Gmina Chodzież, szlakiem zabytków i współczesności”, „Jan Jachowski, księgarz i wydawca z Jaktorowa” oraz materiały poligraficzne promujące miasto Chodzież jako obszar turystyczny.

- **organizacja imprez turystycznych** – Chodzieski Piknik Krajoznawczo-Historyczny, Chodzieski Jarmark Rzemiosła Tradycyjnego, Impreza integracyjna – W dawnym stylu PRL-u, Zdrowa gęšina z łąk Szamocina oraz festyn integracyjny promujący wielkopolską twórczość, kulturę i tradycję w Gminie Budzyń.

Grafika 20 Imprezy kulturalne, organizowane w ramach realizacji LSR

Źródło: zdjęcia własne

- **projekty infrastrukturalne** – rewitalizacja terenu przykościelnego zabytkowego kościoła p.w. Matki Bożej Szkaplerznej w Stróżewie, przebudowa ciągu pieszo-rowerowego w Chodzieży, budowa mechanizmu tarcz strzeleckich wraz z elektroniczną instalacją odczytu tarcz strzeleckich oraz budowa ogrodzenia części strzelnicy wraz z utwardzeniem terenu, budowa placu zabaw w Budzynie, przebudowa ciągu pieszo – jezdni w rejonie Schroniska Młodzieżowego „Gontyniec” w Chodzieży, urządzenie siłowni zewnętrznej w Chodzieży.

Grafika 21 część efektów realizacji projektów infrastrukturalnych w ramach przyznanych grantów

Źródło: zdjęcia własne

W ramach projektów grantowych w 2018 r. zrealizowano operacje z zakresu rozwoju infrastruktury: budowa siłowni terenowej wraz z nawierzchnią trawiastą i ogrodzeniem, przebudowa ciągu pieszo-rowerowego przy Jeziorze Strzeleckim w Chodzieży, budowa placu zabaw z Prośnie, budowa siłowni zewnętrznej w Heliodorowie, montaż ogrodzenia panelowego obiektów nad Jeziorem Miejskim w Chodzieży, zakup koszy na tereny rekreacyjno-turystyczne i sportowe.

Grafika 22 część efektów realizacji projektów infrastrukturalnych w ramach przyznanych grantów

Źródło: zdjęcia własne

Natomiast w roku 2019 w ramach realizacji projektów grantowych z zakresu wzmocnienia kapitału społecznego organizowane były imprezy: „Śniadanie na trawie – piknik rodzinny”, „Mini Mundial – szkolenie i turniej piłki nożnej”, „Bitwa o Budzyń 2020 – piknik historyczno-militarny”, „Babski Comber – tradycja z przytupem”, „Kobieca strona mocy – cykl warsztatów” i „Obchody 125-lecia istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej w Szamocinie”. Niestety w związku z pandemią COVID-19 nie udało się zrealizować zaplanowanych dwóch imprez. Ogłoszono kolejny nabór, ale nikt się nie zgłosił z powodu braku możliwości organizowania imprez kulturalnych w związku z wprowadzonymi obostrzeniami. Środki finansowe zostały przesunięte na realizację projektów w ramach rozwoju niekomercyjnej infrastruktury.

Grafika 23 "Bitwa o Budzyń 2020 - piknik historyczno-militarny"

Źródło: Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej Ehrhardt M17

Grafika 24 Wydarzenia kulturalne organizowane w ramach realizacji LSR

Źródło: Gmina Chodzież

Grafika 25 Wydarzenia kulturalne organizowane w ramach realizacji LSR

Źródło: Gmina Chodzież

Grafika 26 Wydarzenia kulturalne organizowane w ramach realizacji LSR

Źródło: Koło Gospodyń Miejskich w Chodzieży

LGD zaplanowała realizację trzech projektów współpracy: jeden międzynarodowy i dwa międzyregionalne. Na czas pisania raportu projekt międzynarodowy i jeden międzyregionalny zostały zrealizowane, a jeden międzyregionalny był w trakcie realizacji.

Międzynarodowy projekt współpracy Polsko-Słowackiej pn. *„Kreator przedsiębiorczości”* przewidywał duże grono partnerów, bo aż 20 z całej Polski oraz jednego ze Słowacji. Celem głównym projektu była poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy. W ramach tego projektu LGD Dolina Noteci organizowała wyjazd studyjny do słowackiego partnera, doradztwo księgowo-kadrowe i prawne dla mieszkańców obszaru oraz zakupiono gadżety. Projekt realizowany był w 2018 roku.

Centrum Edukacji Lokalnej Przedsiębiorczości o akronimie CEL – to projekt międzyregionalny realizowany w 2017 roku z Liderem Zielonej Wielkopolski ze Środy Wielkopolskiej. Tematyka przewodnia została nakierowana na działania związane z rozwijaniem przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Celem głównym była poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy poprzez stworzenie warunków do zintegrowanych działań dla przedsiębiorców, osób poszukujących pracy, placówek oświatowych i instytucji wspierających rynek pracy. W ramach projektu LGD Dolina Noteci zorganizowała targi przedsiębiorczości, w trakcie których ogłoszony został konkurs na najsukcesowniejszego przedsiębiorcę, zakup nagród, konferencję oraz wyjazd studyjny do partnera projektu.

Drugi projekt międzyregionalny *Centrum Aktywności Dziecięcej „EKO”* o akronimie CADE realizowany również z Liderem Zielonej Wielkopolski ze Środy Wielkopolskiej zakłada działania związane z rozwijaniem aktywności rekreacyjno-sportowej wśród dzieci i młodzieży oraz świadomości ekologicznej poprzez naukę szacunku do przyrody, przestrzegania zasad ochrony przyrody i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym. Wpisuje się w cel ogólny 3: „Poprawienie jakości życia i stwarzanie warunków do dalszego harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności”.

W ramach projektu powstaną ośrodki aktywności rekreacyjno-sportowej dla dzieci i młodzieży na obszarze obu partnerów. Projekt jest w trakcie realizacji.

Tabela 13 Postęp rzeczowy w realizacji założeń LSR

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Przedsięwzięcie	Wskaźnik produktu	Jedn. miary	Stan docelowy	Realizacja (%) 2021	
						U	P
1. Rozszerzenie zrównoważonej działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki i ochrony zasobów	1.1. Rozwój infrastruktury turystycznej	1.1.1 Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Nowe i przebudowane obiekty infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	14	100	100
	1.2. Promocja turystyczna obszaru	1.2.1 Organizacja operacji turystycznych	Zorganizowanie wydarzenia / imprezy	szt.	5	100	100
		1.2.2 Operacje wykorzystujące technologie informatyczne do promocji działań turystycznych	Stworzone lub przebudowane strony internetowe promujące działania turystyczne	szt.	2	100	100
		1.2.3 Publikacje dotyczące obszaru LGD	Liczba publikacji na temat turystyki na obszarze LGD	szt.	4	125	0
	1.3 Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	1.3.1 Organizacja operacji proekologicznych	Liczba operacji promujących ochronę środowiska i przeciwdziałających zmianom klimatu	szt.	2	100	100

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Przedsięwzięcie	Wskaźnik produktu	Jedn. miary	Stan docelowy	Realizacja (%) 2021	
						U	P
2. Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy	2.1. Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości	2.1.1 Tworzenie nowych miejsc pracy	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	57	84,21	63,16
			Liczba utworzonych miejsc pracy	szt.	10	100	100
			Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	4	100	100
			Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	2	100	100
			Liczba utworzonych inkubatorów przetwórstwa lokalnego	szt.	1	100	0
			Liczba utrzymanych miejsc pracy	szt.	4	100	100
		2.1.2 Wprowadzanie nowych, innowacyjnych technologii i rozwiązań	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	szt.	10	190	0
			Operacje ukierunkowane na ochronę środowiska i podnoszenie świadomości ekologicznej	szt.	3	233	0
			Liczba szkoleń	szt.	4	4	100
			Liczba osób przeszkolonych	szt.	107	133,75	133,75

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Przedsięwzięcie	Wskaźnik produktu	Jedn. miary	Stan docelowy	Realizacja (%) 2021	
						U	P
			Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań	szt.	107	133,75	133,75
3. Poprawienie jakości życia i stwarzanie warunków do dalszego harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności.	3.1 Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	3.1.1 Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	Nowe i przebudowane obiekty infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	szt.	30	80	80
			Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	1	0	0
	3.2 Wzmocnienie kapitału społecznego	3.2.1 Przeprowadzanie spotkań informacyjno-konsultacyjnych dla mieszkańców obszaru LGD	Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	100	100	0
			Liczba spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców	szt.	16	100	0
		3.2.2 Szkolenie struktur LGD pod kątem obsługi potencjalnych beneficjentów	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	szt.	298	100	0
			3.2.3 Wzmocnienie aktywności i integracji społecznej oraz wspieranie podmiotów działających w tych dziedzinach	Liczba wydarzeń / imprez	szt.	6	100

Źródło: opracowanie własne

Podsumowując należy stwierdzić, że nie ma większych obaw co do realizacji założonych wskaźników.

Kolejnym tematem wymagającym analizy jest postęp finansowy. Poniższa tabela pokazuje, jak przedstawiają się kwestie dotyczące rozdysponowywania i wypłaty środków z budżetu LSR na koniec 2021 roku.

Tabela 14 Finansowy postęp realizacji budżetu LSR

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Przedsięwzięcie	Budżet LSR w EUR	Pomoc przyznana		Pomoc wypłacona	
				EUR	%	EUR	%
1. Rozszerzenie zrównoważonej działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki i ochrony zasobów	1.1. Rozwój infrastruktury turystycznej	1.1.1 Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	257 991,38	257 991,38	100	257 991,38	100
	1.2. Promocja turystyczna obszaru	1.2.1 Organizacja operacji turystycznych	45 181,04	45 181,04	100	45 181,04	100
		1.2.2 Operacje wykorzystujące technologie informatyczne do promocji działań turystycznych	1 250,00	1 250,00	100	1 250,00	100
		1.2.3 Publikacje dotyczące obszaru LGD	23 018,47	23 018,47	100	23 018,47	100
	1.3 Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	1.3.1 Organizacja operacji proekologicznych	1 250,00	1 250,00	100	1 250,00	100
2. Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy	2.1. Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości	2.1.1 Tworzenie nowych miejsc pracy	1 149 806,92	1 149 806,92	100	746 100,17	64,89
		2.1.2 Wprowadzanie nowych, innowacyjnych technologii i rozwiązań	0,00	0,00	100	-	-
3. Poprawienie jakości życia i stwarzanie warunków do dalszego harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności.	3.1 Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	3.1.1 Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	874 398,99	616 129,45	72,71	258 269,54	29,54
	3.2 Wzmocnienie kapitału społecznego	3.2.1 Przeprowadzanie spotkań informacyjno-konsultacyjnych dla mieszkańców obszaru LGD	5 000,00	5 000,00	100	5 000,00	100

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Przedsięwzięcie	Budżet LSR w EUR	Pomoc przyznana		Pomoc wypłacona	
				EUR	%	EUR	%
		3.2.2 Szkolenie struktur LGD pod kątem obsługi potencjalnych beneficjentów	0,00	0,00	100	-	-
		3.2.3 Wzmocnienie aktywności i integracji społecznej oraz wspieranie podmiotów działających w tych dziedzinach	53 103,20	53 103,20	100	53 103,20	100

Źródło: opracowanie własne

Realizacja finansowa również przebiega zgodnie z założeniami. Dane z postępu finansowego potwierdzają, że większość strategii jest już zrealizowana. W przypadku większości przedsięwzięć przyznano i wypłacono już całość albo zdecydowaną większość środków. Bardzo istotne jest to, że LGD „Dolina Noteci” ma zaplanowane działania, które pozwolą na pozytywne dokończenie działań.

3. Działania poza RLKS

Stowarzyszenie „Dolina Noteci” wzięło udział w konkursie ogłoszonym przez Fundację Santander, pn. „TU MIESZKAM, TU ZMIENIAM EKO” w porozumieniu z Bankiem Santander Bank Polska S.A. LGD otrzymała grant w wysokości 10.000 zł na zrealizowanie projektu pt. „EKOLOGICZNA JAZZOWA CHODZIEŻ”. Warto zauważyć, że LGD jako jedyna organizacja w regionie otrzymała środki z Fundacji Santander w tym roku. W ramach tego konkursu trzeba było zrealizować pomysł z wykorzystaniem niewielkiego kawałka ziemi i wyposażać go w elementy roślinne i ekologiczne. W ramach projektu zrealizowany został napis „50 lat CHO-Jazz”, który związany był z obchodami 50-lecia Międzynarodowych Warsztatów Jazzowych w Chodzieży. Pamiątkowy napis wykonany został ze stalowych prętów, wypełniony cieniem pospolitym i umieszczony w betonowych donicach. Dodatkowo otoczony wężem świetlnym, aby wieczorem również było go widać. Partnerem projektu był Urząd Miejski w Chodzieży, który zapewnił opiekę nad napisem.

Grafika 27 projekt pt. „EKOLOGICZNA JAZZOWA CHODZIEŻ”

Źródło: zdjęcia własne

Ponadto LGD Dolina Noteci wielokrotnie była partnerem projektów realizowanych przez zaprzyjaźnione organizacje samorządowe z Chodzieży. Z Polskim Stowarzyszeniem WIDOKI w latach 2016 -2021 realizowane były operacje pn. „Punkt wspierania osób niepełnosprawnych WIDOKI” ze środków PFRON , z Fundacją Ukryte Marzenia w latach 2019-2021 w projektach pn. „KLUB WOLONTARIUSZA - AKTYWNA INTEGRACJA” – dwie edycje, czy Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla mieszkańców Powiatu Chodzieskiego.

Natomiast ze Stowarzyszeniem Osób po Endoprotezoplastyce Biodra „Bioderko” w 2016 roku realizowaliśmy w partnerstwie projekt pn. „Przepis na zdrowie” współfinansowanego ze środków PFRON, w ramach którego podczas spotkania integracyjnego w Ośrodku Rehabilitacyjnym LGD była odpowiedzialna za wykład na temat sposobów spędzania wolnego czasu przez osoby starsze i niepełnosprawne. Projekt zakładał również hipoterapię dla dzieci, zajęcia na basenie, zakup sprzętu oraz aktywną rehabilitację i zabiegi fizjoterapeutyczne.

4. Działalność Biura LGD

Ogólna organizacja pracy

LGD „Dolina Noteci” ma swoją siedzibę w centrum Chodzieży, w gminie miejskiej. Biuro mieści się przy ulicy Sienkiewicza, w budynku na I piętrze. Na budynku znajdują się tablice z informacjami o dofinansowaniu ze środków unijnych, a na drzwiach wejściowych do biura plakaty informujące o zrealizowanych operacjach w ramach PROW na lata 2014-2020. Warunki lokalowe są odpowiednie.

Grafika 28 Siedziba Lokalnej Grupy Działania "Dolina Noteci"

Źródło: zdjęcia własne

Kadra biura LGD składa się z trzech pracowników. Na przestrzeni lat część kadry się zmieniała, ale od 2018 roku skład zespołu jest stały. Wszyscy mają przypisane w teorii swoje obowiązki, ale podstawą prawidłowego funkcjonowania jest współpraca. Biuro cechuje wysoki profesjonalizm i duże doświadczenie, co ma duży wpływ na całokształt pracy biura. Współpraca z Zarządem, Radą Organizacyjną oraz wszystkimi członkami stowarzyszenia układa się bardzo dobrze i nie ma żadnych problemów komunikacyjnych. W czasie pandemii przez krótki czas pracownicy pracowali zdalnie, mieli raz w tygodniu spotkania organizacyjne, a później wrócili do pracy stacjonarnej, wykonując obowiązki z zachowaniem reżimu sanitarnego. Działania aktywizacyjne, doradztwo, organizacja naborów, komunikacja z mieszkańcami realizowane były na najwyższym poziomie, z dużym zaangażowaniem pracowników biura LGD. Dzięki temu rozdysponowanie środków w ramach realizowania LSR odbywało się sprawnie i bez większych problemów. Sprawność realizacji LSR udowadnia fakt otrzymania przez LGD dwóch bonusów, które również bez problemu zostały rozdysponowane w kolejnych naborach wniosków.

Szkolenia pracowników i organów LGD

Istotną kwestią działania biura LGD są szkolenia. W latach 2016-2021 przeprowadzono ich sporo. Dotyczyły wszelkich wiadomości niezbędnych do prawidłowej realizacji LSR, w tym przygotowania do wdrażania LSR, procedur wyboru oraz oceny wniosków czy ewaluacji i monitorowania. Szkolenia pracowników i organów stowarzyszenia przeprowadzane były zgodnie z opracowanym Harmonogramem szkoleń, ale uczestniczyli również w szkoleniach organizowanych np. przez Urząd Marszałkowski, Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, czy Centrum Doradztwa Rolniczego.

Poniższa tabela obrazuje wykaz szkoleń pracowników i organów LGD:

Tabela 15 Wykaz szkoleń pracowników i organów LGD

L.p.	Data	Nazwa szkolenia	Liczba przeszkolonych osób
1.	18.08.2016	Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju "Doliny Noteci" na lata 2014-2020	26
2.	18.08.2016	Administracja danych osobowych wnioskodawców przez organy LGD	26
3.	29.12.2016	Prowadzenie dokumentacji LGD	4
4.	17.12.2016	Zasady przyznawania pomocy	17
5.	14.01.2017	Zasady przyznawania pomocy	17
6.	05.09.2016	Biznesplan	3
7.	28.12.2016	Szkolenia tematyczne z zakresu funkcjonowania NGO oraz zakresu działalności gospodarczej	4
8.	27.12.2016	Świadczenia doradztwa pracowników biura LGD w zakresie przyznawania pomocy w ramach PROW	3
9.	12/14.09.2016	Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) w nowej perspektywie PROW 2014-2020	2
10.	17.03.2017	Zarządzanie procesem wdrażania LSR, funkcjonowaniem LGD z uwzględnieniem roli poszczególnych organów LGD	20
11.	17.03.2017	Zarządzanie czasem własnym oraz zarządzanie konfliktami. Wypalenie zawodowe, a stres.	20
12.	27.02.2017	Zasady rozliczania wniosków w ramach operacji PROW	4
13.	26.01.2018	Rozwój ludzi w organizacji	17
14.	19.05.2018	Zasady przyznawania pomocy	11
15.	12.06.2018	Zasady przyznawania pomocy	11
16.	21.06.2018	Zasady rozliczania wniosków w ramach operacji PROW	4
17.	19.05.2018	Szkolenie RODO	23
18.	05.10.2018	Szkolenie z zakresu przepisów rozporządzenia o ochronie danych osobowych - RODO	26
19.	16.10.2018	Dodatkowe: Wdrażanie dokumentów strategicznych na podstawie LSR Dolina Noteci	3
20.	18.10.2018	Zasady rozliczania płatności, wnioski o płatność, dowody księgowe, podstawy prawne	3
21.	17.12.2018	Świadczenia doradztwa pracowników biura LGD w zakresie przyznawania pomocy w ramach PROW	3
22.	07.12.2018	Zarządzanie procesem wdrażania LSR, funkcjonowaniem LGD z uwzględnieniem roli poszczególnych organów LGD	19
23.	11.12.2019	Ewaluacja i monitoring LSR, zgodność z aktualnymi wytycznymi: ocena stopnia realizacji wskaźników, celów i przedsięwzięć LSR, ewentualny plan aktualizacji LSR	22
24.	01.03.2019	Zasady rozliczania płatności, wnioski o płatność, dowody księgowe, podstawy prawne	5
25.	06.03.2019	Dodatkowe: Wdrażanie dokumentów strategicznych na podstawie LSR	3

26.	28.03.2019	Dodatkowe: Szkolenie dotyczące Polityki Rachunkowości Stowarzyszenia "Dolina Noteci"	5
27.	10.06.2021	Szkolenie organów Stowarzyszenia "Dolina Noteci": Rozwijanie współpracy - Integrowanie zespołów, co rozwija a co zabija współpracę, jak motywować do współpracy	22
28.	24.07.2021	Zasady przyznawania pomocy	11
29.	28.09.2021	Koncepcja Smart Village - online	3
30.	21/23.10.2021	Rozwój FAOW-czyli wzmacniamy głos pozarządowej wsi	3
31.	06.12.2021	"Zasady rozliczania płatności, wnioski o płatność, dowody księgowe, podstawy prawne"	2
32.	26.02.2022	Zasady przyznawania pomocy	11
33.	05/06.05.2022	RLKS w Wielkopolsce	1
34.	23/24.08.2022	"Producent rolny w łańcuchu dostaw żywności – przykłady w zakresie możliwych rozwiązań organizacji KŁŻ"	2
35.	22.10.2022	Efektywna komunikacja	19
36.	22.10.2022	Zasady przyznawania pomocy	11
	RAZEM	36 szkoleń w latach 2016-2022	386

Źródło: opracowanie własne

Realizacja Planu Komunikacji

Ważną kwestią wymagającą analizy jest realizacja Planu Komunikacji. Celem prowadzenia działań komunikacyjnych jest zapewnienie jak najszerzego udziału społeczności lokalnej we wdrażaniu LSR i stworzenia warunków uczestnictwa każdej osobie. Efektywne i pełne zaangażowanie lokalnej społeczności we wdrażanie LSR wymaga zapewnienia dostosowanej do potrzeb komunikacji i temu celowi służy właśnie plan komunikacji.

Efektywność prowadzonych działań potwierdzają także dane dotyczące planu komunikacyjnego, którego szczegóły zamieszczono w poniższej tabeli.

Tabela 16 Realizacja Planu Komunikacji

Działanie komunikacyjne	Zaplanowany wskaźnik	osiągnięta wartość wskaźnika
ROK 2016		
Kampania Informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	Liczba artykułów w prasie lokalnej: 2 szt.	2
	Liczba informacji zamieszczonych na stronach www i portalach społecznościowych 4 szt.	więcej niż 4
	Liczba wejść na stronę internetową: 50 miesięcznie	więcej niż 50/mies.
	Liczba wykonanych rozmów telefonicznych: 150 szt.	150

Działanie komunikacyjne	Zaplanowany wskaźnik	osiągnięta wartość wskaźnika
	Liczba stoisk promocyjnych: 2 szt.	2
	Liczba wydanych ulotek: 300 szt.	300
	liczba konsultacji: 40 szt.	40
Spotkania nt. aplikowania o dofinansowanie, rozliczania projektów oraz oceniania i wyboru projektów przez LGD	Liczba szkoleń, warsztatów: 4 spotkania	4
	Ilość materiałów szkoleniowych, warsztatowych rozdanych na spotkaniach: 80 szt.	95
ROK 2017		
Spotkania dot. rozliczania projektów	liczba szkoleń, warsztatów: 4 spotkania	4
	Ilość materiałów szkoleniowych, warsztatowych rozdanych na spotkaniach: 80 szt.	83
Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	liczba wejść na stronę internetową: 50 szt. miesięcznie	więcej niż 50/mies.
Kampania informacyjna dot. zrealizowanych projektów przez beneficjentów pomocy	konferencja - jedno wydarzenie informacyjne	1
Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 oraz jej efektów	liczba artykułów w prasie lokalnej: 1 szt.	1
	liczba wejść na stronę internetową: 50 szt. Miesięcznie	więcej niż 50/mies.
ROK 2018		
Spotkania nt. aplikowania o dofinansowanie, rozliczania projektów oraz oceniania i wyboru projektów przez LGD	liczba szkoleń, warsztatów: 4 szkolenia	4
	ilość materiałów szkoleniowych, warsztatowych rozdanych na spotkaniach: 80 szt.	99
	liczba konsultacji: 30	30
ROK 2019		
Kampania informacyjna dot. zrealizowanych projektów przez beneficjentów pomocy	konferencja – jedno wydarzenie informacyjne	1
Spotkania nt. aplikowania o dofinansowanie, rozliczania projektów oraz oceniania i wyboru projektów przez LGD	liczba szkoleń, warsztatów: 2 szkolenia	2
	ilość materiałów szkoleniowych, warsztatowych rozdanych na spotkaniach: 40 szt.	69
	liczba konsultacji: 15	18
	liczba konsultacji: 30 szt.	30

Działanie komunikacyjne	Zaplanowany wskaźnik	osiągnięta wartość wskaźnika
Kampania informacyjna dotycząca możliwości otrzymania wsparcia	liczba wejść na stronę internetową: (50 miesięcznie)	więcej niż 50/mies.
Spotkania nt. aplikowania o dofinansowanie oraz oceniania i wyboru projektów przez LGD	liczba szkoleń, warsztatów: 2 spotkania	2
	ilość materiałów szkoleniowych, warsztatowych rozdanych na spotkaniach: 40 szt.	39
Kampania informacyjna dot. głównych założeń LSR na lata 2014- 2020 oraz jej efektów	artykuły w prasie lokalnej 1 szt.	1
	liczba wejść na stronę internetową: 50 miesięcznie	więcej niż 50/mies.
ROK 2020		
Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy. Ocena wdrożenia wniosków z wcześniej pozyskanej informacji zwrotnej	ankiety rozsyłane na adresy wnioskodawców (zakończonych konkursów) – zwrot na poziomie 25%	50%
Kampania informacyjna dot. zrealizowanych projektów przez beneficjentów pomocy	konferencja - jedno wydarzenie informacyjne	1
	liczba wejść na stronę internetową: 50 miesięcznie	więcej niż 50/mies.
ROK 2021		
Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 a głównie jej efektów	liczba artykułów w prasie lokalnej: 1 szt.	1
	liczba wejść na stronę internetową: 50 miesięcznie	więcej niż 50/mies.
Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 a głównie jej efektów	liczba artykułów w prasie lokalnej: 1 szt.	1
	liczba wejść na stronę internetową: 50 miesięcznie	więcej niż 50/mies.
	Konferencja	1
I POŁ. 2022 - I POŁ. 2023		
Kampania informacyjna	liczba artykułów jeden w systemie półrocznym z analizą danych, liczbami projektów i wydatkowanych środków	I poł. 2022 – 1 szt.
	liczba wejść na stronę internetową: 50 miesięcznie	więcej niż 50/mies.

Źródło: opracowanie własne

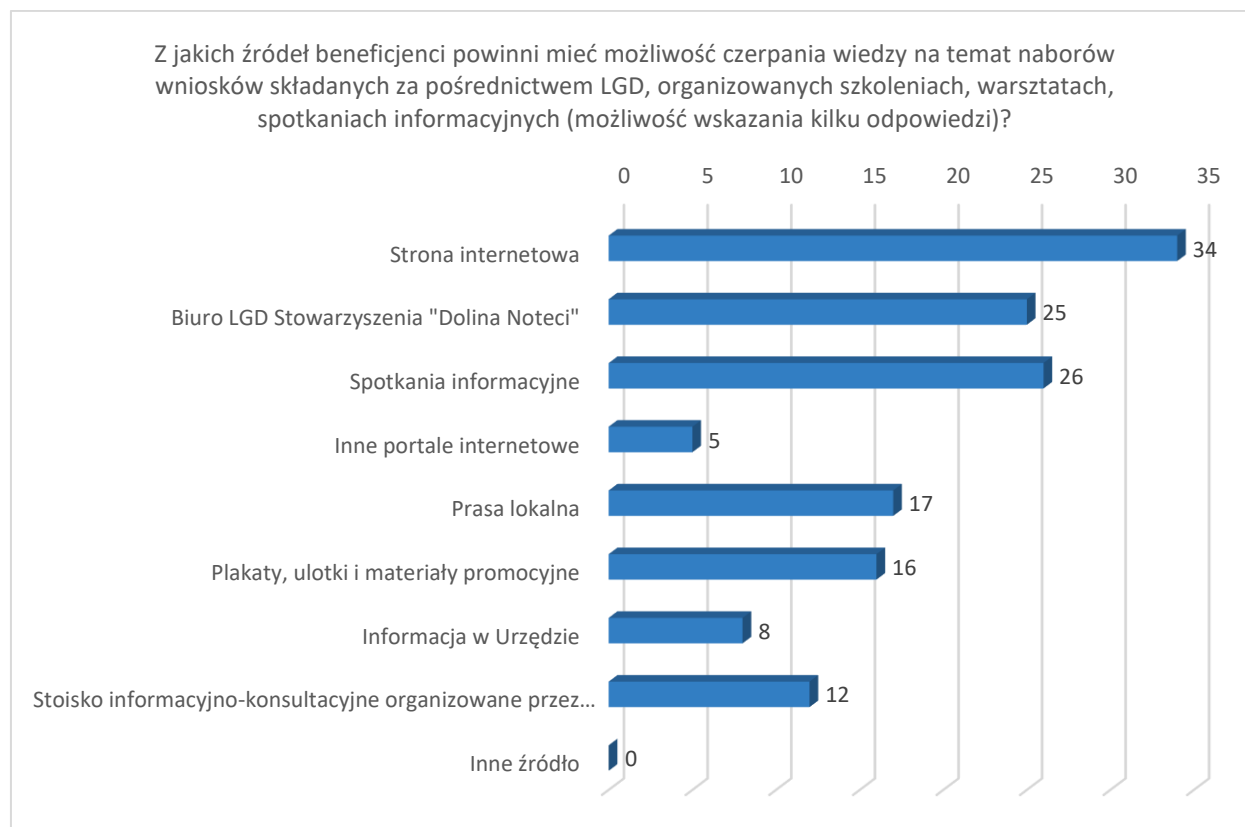
Plan Komunikacji był bardzo rozbudowany i szczegółowy. Zostało wprowadzone duże urozmaicenie stosowanych metod. LGD „Dolina Noteci” realizowała wszystkie zaplanowane działania zgodnie z zamierzeniami. Niektóre wskaźniki zrealizowano w większej ilości, niż zaplanowano. Realizacja Planu Komunikacji ma na celu:

- podniesienie świadomości społecznej na temat działalności Stowarzyszenia „Dolina Noteci” oraz realizowanego przez LGD Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
- upowszechnienie korzyści płynących z wykorzystania środków pochodzących z działania LEADER w ramach PROW 2014-2020
- stworzenie sprawnego przepływu informacji pomiędzy LGD a mieszkańcami, a także stworzenie warunków do wymiany poglądów,
- prowadzenie działań promujących Stowarzyszenie na zewnątrz, zachęcających do korzystania z oferty, która powstała dzięki działaniom LEADER.

Plan Komunikacji na przestrzeni lat ulegał zmianom i był dopasowywany do aktualnych potrzeb. Istotną rolę odgrywały szkolenia dla potencjalnych wnioskodawców, które zawsze cieszyły się dużym zainteresowaniem. Przekazywane informacje były niezwykle pomocne w zrozumieniu trudnej dokumentacji oraz obowiązujących przepisów.

W przygotowanej ankiecie zapytaliśmy mieszkańców w jaki sposób LGD powinna informować beneficjentów o naborach, szkoleniach i spotkaniach. Odpowiedzi złożyły 34 osoby. Wyniki przedstawiały się następująco: strona internetowa (34), spotkania informacyjne (26), Biuro LGD (25), prasa lokalna (17), plakaty, ulotki i materiały promocyjne (16), stoisko informacyjne (12), informacja w Urzędzie (8) oraz inne portale internetowe (5). Podsumowując, najlepszą formą okazała się strona internetowa, spotkania informacyjne oraz kontakt z biurem LGD, a więc przygotowany plan komunikacji spełnił swoje zadania. Przygotowane formy komunikacji okazały się trafne. Wyniki obrazuje poniższy wykres.

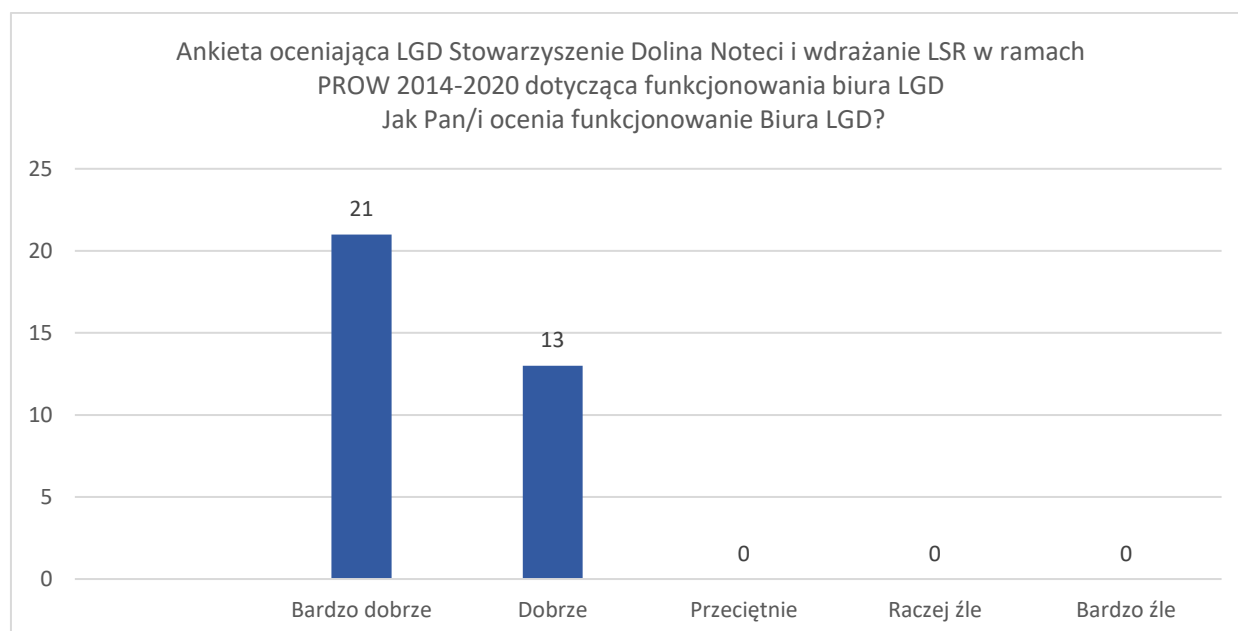
Wykres 2 Informowanie lokalnej społeczności o naborach

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

W kolejnej przeprowadzonej ankiecie sprawdzano, jak oceniane jest funkcjonowanie biura LGD. W badaniu zapytano respondentów: *Jak Pan/Pani ocenia funkcjonowanie Biura LGD?* Odpowiedzi złożyły 34 osoby. Wyniki przedstawiały się następująco: bardzo dobrze 21 osób, dobrze – 13 osób, a odpowiedzi: przeciętnie, raczej źle i bardzo źle nie zostały wskazane przez żadnego ankietowanego.

Wykres 3 Ocena funkcjonowania Biura LGD

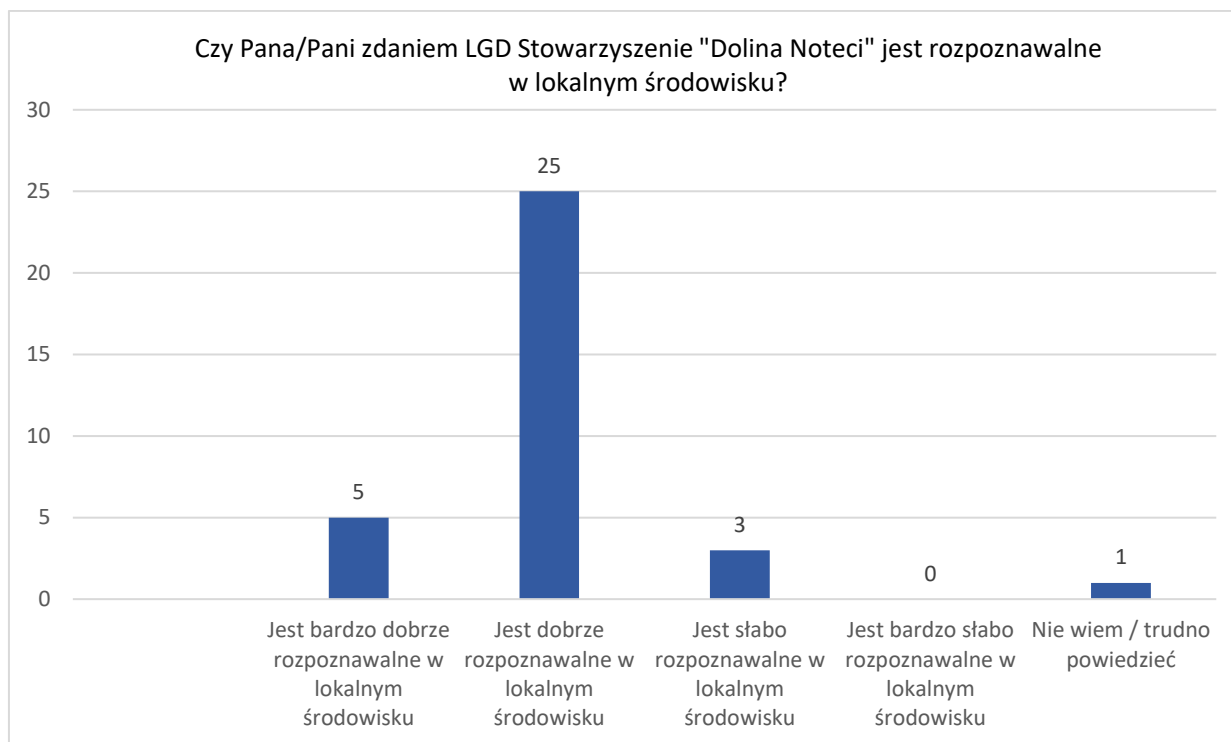

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Respondenci ocenili funkcjonowanie Biura LGD bardzo dobrze. Pracownicy biura są w stałym kontakcie ze wszystkimi beneficjentami i członkami Stowarzyszenia. Na bieżąco wszyscy informowani są o ważnych sprawach i informacjach. Prawidłowa komunikacja to jedno z najważniejszych założeń pracy biura.

Kolejne pytanie dotyczyło rozpoznawalności LGD Stowarzyszenie „Dolina Noteci” w lokalny środowisku. Odpowiedzi złożyły 34 osoby. Wyniki przedstawiają się następująco: Jest bardzo dobrze rozpoznawalne w lokalnym środowisku – 5 osób, Jest dobrze rozpoznawalne w lokalnym środowisku – 25 osób, Jest słabo rozpoznawalne w lokalnym środowisku – 3 osoby, Jest bardzo słabo rozpoznawalne w lokalnym środowisku – 0 osób, Nie wiem / trudno powiedzieć – 1 osoba.

Wykres 4 Ocena rozpoznawalności Biura LGD

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Zdaniem ankietowanych Stowarzyszenie „Dolina Noteci” jest rozpoznawalne w lokalnym środowisku. Wynika to ze stałego kontaktu poprzez stronę internetową i portal społecznościowy Facebook, na których na bieżąco udostępniane są wszystkie ważne informacje. Dodatkowo, na profilu na Facebooku wstawiane są wydarzenia kulturalne i sportowe organizowane na obszarze LGD.

Jednym z najistotniejszych aspektów funkcjonowania biura LGD jest doradztwo dla potencjalnych beneficjentów. Doradztwo przeprowadzane jest poprzez konsultacje w biurze. Warunki lokalowe do przeprowadzania spotkań są idealne. Biuro nie rejestruje doradztwa przeprowadzanego telefonicznie, które stanowi duży % przeprowadzanych konsultacji, a rozmowy niekiedy trwają bardzo długo.

Przed rozpoczęciem naboru każdy potencjalny beneficjent ma możliwość uzyskania informacji i wyjaśnienia skomplikowanych kwestii w biurze LGD, jednak przygotowanie wniosku pozostaje po stronie beneficjenta. Wnioski przygotowywane przez pracowników gmin nie generują większych problemów, gdyż są przygotowywane przez osoby, które na co dzień zajmują się projektami unijnymi.

W czasie pandemii pracownicy biura udzielali również doradztwa indywidualnego, ale z zachowaniem wprowadzonych obostrzeń.

Szczegóły przeprowadzanego doradztwa w latach 2016-2021 obrazuje poniższa tabela:

Tabela 17 Podsumowanie działań doradczych w latach 2016-2021

	Dane na każdy rok realizacji LSR						
Doradztwo	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Razem
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w biurze	146	181	103	48	75	26	579
Liczba osób fizycznych, którym udzielono indywidualnego doradztwa	136	173	102	47	67	21	546
Liczba instytucji, którym udzielono indywidualnego doradztwa	10	8	1	1	8	5	33
Liczba podmiotów, które złożyły wniosek o przyznanie pomocy	27	26	18	8	0	16	95
Liczba podmiotów, które podpisały umowę o przyznanie pomocy	19	23	0	0	0	0	42

Źródło: opracowanie własne

Społeczność lokalna chętnie korzysta z doradztwa, w szczególności w zakresie przedsiębiorczości, tj. otwarcia działalności lub rozwoju istniejącej. Korzystanie z doradztwa w LGD jest dodatkowo punktowane w naborach i przekłada się na jakość składanych wniosków. Warto podkreślić, że widać pozytywną różnicę we wnioskach przygotowywanych przy wsparciu biura. Beneficjenci korzystali z doradztwa na różnych etapach pracy z wnioskami, czyli od konsultacji pomysłu i jego przygotowania poprzez realizację aż do rozliczenia. Dodać należy, że osoby korzystające z usług profesjonalnych firm również przychodziły po porady do biura, aby wszystko na pewno było dobrze. Większość osób, które złożyły wnioski w naborach podpisało później umowy o przyznanie pomocy.

Podczas konsultacji wypełniane są anonimowe ankiety dotyczące jakości przeprowadzanego doradztwa. Ankietowani odpowiadali na pytania dotyczące wiedzy i kompetencji pracowników oraz poziom obsługi.

Tabela 18 ocena działań doradczych LGD w latach 2019-2021

Ocena doradztwa - konsultacji	Podsumowanie lata 2019 -2021					
	Bardzo wysoka	Wysoka	Przeciętna	Niska	Bardzo niska	Razem
Wiedza i kompetencje pracownika udzielającego doradztwa	120	31	0	0	0	151
Poziom obsługi (dostępność, chęć udzielenia informacji, życzliwość)	128	23	0	0	0	151

Źródło: opracowanie własne

Podsumowując, wszyscy ocenili wiedzę i kompetencje pracowników oraz poziom obsługi bardzo wysoko lub wysoko. Świadczy to o bardzo dobrym przygotowaniu pracowników z zakresu wiedzy dotyczącej organizacji naborów. Ponadto, co obrazuje poniższa tabela, dla wszystkich sposobów przekazania informacji był zrozumiały i u wszystkich osób wzrósł poziom wiedzy z zakresu tematyki doradztwa.

Tabela 19 Ocena doradztwa biura LGD w latach 2019-2021

Ocena doradztwa - konsultacji	Podsumowanie lata 2019 -2021		
	Zrozumiały	Niezrozumiały	Trudno powiedzieć
Sposób przekazania informacji	151	0	0
Czy wzrosła Pana/Pani wiedza w zakresie tematyki objętej doradztwem?	Tak		Nie
	151		0

Źródło: opracowanie własne

5. Zmiany na obszarze objętym RLKS w ocenie członków lokalnej społeczności

Działania zaplanowane w strategii RLKS mają służyć przede wszystkim lokalnej społeczności.

Oceniając efekty realizacji nie można zatem pominąć głosu mieszkańców obszaru objętego tym dokumentem strategicznym. Na obszarze LGD Stowarzyszenie „Dolina Noteci” kluczowymi obszarami interwencji uznano rozwój gospodarczy poprzez rozwój przedsiębiorczości, wzrost atrakcyjności obszaru,

zwiększenie aktywności i integrację mieszkańców poprzez budowanie kapitału społecznego i wzmocnienie włączenia społecznego.

Przygotowano kilka ankiet, na podstawie których oceniono zmiany na obszarze LGD. W badaniach wzięło łącznie udział 120 osób, w tym 71 kobiet i 49 mężczyzn. W poszczególnych pytaniach ankietowych respondenci mieli możliwość nieudzielania odpowiedzi.

Zdecydowana większość mieszkańców obszaru LGD Dolina Noteci uznała, iż w ich gminach mieszka się bardzo dobrze – 45 osób lub dobrze – 69 osób. Trudność z oceną miało dwóch respondentów (wskazania ani dobrze, ani źle), a negatywnej oceny dotyczy jedno wskazanie.

Tabela 20 Ocena gmin pod względem zamieszkania

Jak się Pani/Panu mieszka na obszarze swojej gminy?					
	Gmina Chodzież	Gmina Miejska Chodzież	Gmina Budzyń	Gmina Szamocin	Razem
Bardzo dobrze	11	13	9	12	45
Dobrze	7	25	20	17	69
Ani dobrze ani źle	0	0	1	1	2
Raczej źle	0	1	0	0	1
Bardzo źle	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Mieszkańcy gmin członkowskich zauważają zmiany zachodzące w różnych dziedzinach. Biorąc pod uwagę wszystkie zmiany, które zaszły na terenach gmin członkowskich w ciągu ostatnich 5 lat 24 osoby oceniło je bardzo dobrze, 71 osób - dobrze, 14 osób ani dobrze ani źle, a trzy osoby udzieliło negatywnej odpowiedzi.

Tabela 21 Ocena zachodzących zmian na terenie gmin

Jak Pani/Pan ocenia zmiany zachodzące na obszarze gminy w ostatnich 5-ciu latach?					
	Gmina Chodzież	Gmina Miejska Chodzież	Gmina Budzyń	Gmina Szamocin	Razem
Bardzo dobrze	8	3	8	5	24
Dobrze	9	32	15	15	71
Ani dobrze ani źle	1	2	6	5	14
Raczej źle	0	1	1	1	3
Bardzo źle	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Kolejnym badanym aspektem był zaniedbany obszar na terenie gmin członkowskich. Respondenci mieli wskazać, obszar, który ich zdaniem jest zaniedbany na terenie zamieszkannej gminy. Najwięcej osób wskazało infrastrukturę turystyczną - 52 osoby i rekreacyjną – 37 osób, kolejnymi negatywnie ocenionymi były: opieka zdrowotna – 40 osób i przedsiębiorczość – 32 osoby. Jednocześnie za najmniej zaniedbaną dziedzinę uznano prowadzone kursy zawodowe, co wynika z działań aktywizacji zawodowej podejmowanych przez przedsiębiorstwa poprzez organizację szkoleń i staży dla osób bezrobotnych.

Tabela 22 ocena obszarów zaniedbanych na terenie gmin

Jaką dziedzinę/obszar uważa Pani/Pan za zaniedbaną w gminie					
	Gmina Chodzież	Gmina Miejska Chodzież	Gmina Budzyń	Gmina Szamocin	Razem
infrastruktura turystyczna	7	20	16	9	52
infrastruktura sportowa	2	6	8	1	17
infrastruktura rekreacyjna	5	11	14	7	37
zagospodarowanie przestrzeni publicznej	2	7	7	4	20
przedsiębiorczość	5	13	5	9	32
warsztaty	0	4	6	4	14
kursy zawodowe	0	3	3	4	10
opieka zdrowotna	11	13	12	4	40
krótkie łańcuchy dostaw	2	2	5	2	11
agroturystyka	5	9	5	5	24
usługi opiekuńcze	3	8	5	4	20

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Następnie respondenci odpowiadali na pytanie dotyczące przekazania środków unijnych na wybraną dziedzinę. Zdecydowana większość, bo 48 osób uznała, iż przeznaczyłaby środki na dofinansowanie prywatnych firm, dzięki czemu zwiększyłaby się ilość miejsc pracy. W dalszej kolejności 39 osób - na organizowanie imprez kulturalno-sportowych, aby polepszyć integrację między mieszkańcami oraz pozytywnie wpłynąć na formę spędzania czasu wolnego i kultywowanie tradycji lokalnych. Następnie opowiedziano się za przeznaczeniem środków na organizację warsztatów i szkoleń – 32 osoby, na nowe inwestycje – 31 osób, na rozwój pozarolniczej działalności – 19 osób i na organizowanie kursów kwalifikacyjnych – 15 osób.

Tabela 23 sposób przeznaczenia środków z dotacji UE zdaniem mieszkańców gmin

Gdyby od Pani/Pana zależało, na co przeznaczylibyście w swojej miejscowości dotacje z Unii Europejskiej?					
	Gmina Chodzież	Gmina Miejska Chodzież	Gmina Budzyń	Gmina Szamocin	Razem
nowe inwestycje	6	8	10	7	31
dofinansowanie prywatnej firmy,	7	22	11	8	48
organizowanie warsztatów, szkoleń	4	12	7	9	32
organizowanie kursów kwalifikacyjnych	0	5	2	8	15
organizowanie imprez kulturalno-sportowych	9	14	10	6	39
rozwój pozarolniczej działalności	1	10	4	4	19

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Następne pytanie dotyczyło rodzaju działalności gospodarczej, która na terenie gmin członkowskich uważana jest za przyszłościową i mogącą dać zatrudnienie i dochody mieszkańcom. Najwięcej osób, bo aż 66 wskazało turystykę i rekreację, która jest na naszym terenie niewykorzystanym potencjałem. Na drugim miejscu wskazano przemysł – 37 osób, gdyż na naszym obszarze brakuje większych zakładów, w których zatrudnienie znalazłoby wiele osób. Na trzecim miejscu, na które zwrócili uwagę respondenci – 36 osób, są usługi zdrowotno-opiekuńcze. Wynika to z niskiej dostępności lekarzy specjalistów oraz braku placówek zajmujących się opieką zdrowotną nie tylko osób starszych.

Tabela 24 Przyszłościowe rodzaje działalności gospodarczych zdaniem mieszkańców

Jakiego rodzaju działalności gospodarczej w swojej gminie uważa Pan/Pani za przyszłościowe i mogące dać zatrudnienie oraz dochody mieszkańcom?					
	Gmina Chodzież	Gmina Miejska Chodzież	Gmina Budzyń	Gmina Szamocin	Razem
rolnictwo	2	1	4	6	13
przemysł	3	17	11	6	37
remonty, konserwacje	2	4	3	0	9
handel i usługi	5	9	15	3	32
transport	1	4	3	0	8
turystyka i rekreacja	11	23	18	14	66
miejsca noclegowe	4	11	4	3	22
usługi gastronomiczne	8	8	9	7	32
opieka nad osobami starszymi	7	12	5	10	34
usługi zdrowotno-opiekuńcze	11	11	8	6	36
pozalekcyjne formy nauczania	3	8	7	5	23

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

W dalszym toku badania poproszono respondentów o wskazanie obszarów funkcjonowania gminy, które wymagają wsparcia. Najwyższa liczba odpowiedzi (41) dotyczy warunków prowadzenia działalności gospodarczej oraz potencjału turystycznego. W dalszej kolejności 31 osób wskazało ochronę środowiska i klimatu i potencjał agroturystyczny, a 30 ankietowanych ilość i jakość imprez sportowo-rekreacyjnych.

Tabela 25 Obszary wymagające wsparcia zdaniem mieszkańców gmin

Proszę wskazać obszary funkcjonowania Pani/Pana gminy, które wymagają wsparcia:					
	Gmina Chodzież	Gmina Miejska Chodzież	Gmina Budzyń	Gmina Szamocin	Razem
estetyka gminy	3	8	4	5	20
zagospodarowanie przestrzeni publicznej w gminie	2	9	11	2	24
ochrona środowiska i klimatu	4	11	6	10	31
parkingi na terenie gminy	4	9	7	5	25
dostęp do Internetu	2	7	4	2	15
zagospodarowanie centrów wsi	4	2	11	4	21
warunki prowadzenia działalności rolniczej	1	3	3	3	10
warunki prowadzenia działalności gospodarczej	6	19	8	8	41
zachęty lokalne do podejmowania działalności gospodarczej	8	7	6	3	24
dostępność pracy na rynku lokalnym	2	7	3	8	20
dostępność do szkoleń zawodowych dla pracowników	4	4	3	6	17
możliwości pozyskania wyszkolonych pracowników	2	6	3	2	13
tereny dla prowadzenia działalności gospodarczej	3	9	4	5	21
potencjał turystyczny gminy	9	17	6	9	41
potencjał agroturystyczny	9	8	6	8	31
ilość i jakość imprez sportowo-rekreacyjnych	7	9	9	5	30
place zabaw i tereny rekreacji	7	5	9	3	24
funkcjonowanie świetlic lokalnych	6	4	12	6	28
aktywność organizacji pozarządowych, lokalnych i ponadlok.	3	13	2	2	20
funkcjonowanie usług opiekuńczych i prozdrowotnych	7	12	6	3	28
oferta wydarzeń kulturalno-rozrywkowych	6	6	7	4	23
dbałość o dziedzictwo kulturowe	6	6	4	3	19
funkcjonowanie obiektów kulturalnych w gminie	5	5	5	4	19

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

W ostatnim z pytań należało wskazać 5 zadań/inwestycji, które są najistotniejsze dla gminy w najbliższych latach. Najwięcej mieszkańców gmin wskazało rozwój przedsiębiorczości (62), zwiększenie nakładów na rozwój turystyki i rozbudowę infrastruktury (54) oraz wspieranie działalności kulturalnej (46).

Tabela 26 Inwestycje i zadania najistotniejsze zdaniem mieszkańców gmin

Proszę wskazać 5 zadań/inwestycji, które są najważniejsze dla gminy w najbliższych latach:					
	Gmina Chodzież	Gmina Miejska Chodzież	Gmina Budzyń	Gmina Szamocin	Razem
przygotowanie terenów pod inwestycje gospodarcze	5	17	14	7	43
budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	1	5	4	6	16
rozwój sieci internetowej (w tym dostęp do Internetu szerokopasmowego)	2	6	2	3	13
poprawa oświetlenia dróg, chodników i skrzyżowań	9	10	15	10	44
budowa parkingów	2	11	12	6	31
rozwój przedsiębiorczości	13	25	13	11	62
zwiększenie nakładów na rozwój turystyki, rozbudowa infrastruktury	10	16	16	12	54
wspieranie edukacji dorosłych (kształcenie ustawiczne)	3	4	7	3	17
wspieranie działalności kulturalnej	11	12	10	13	46
organizacja imprez promujących gminę	8	9	8	6	31
wspieranie sportu	4	11	4	1	20
odnowa obiektów zabytkowych	4	9	4	3	20
rozwój potencjału agroturystycznego	5	12	12	8	37
rozwój usług opiekuńczych i prozdrowotnych	14	10	10	6	40

Źródło: badanie ankietowe, n =120 - opracowania własne

V. Kompleksowa ocena wdrożenia LSR, w tym stopień osiągnięcia celów głównych

1. Stopień osiągnięcia celów głównych

W ramach LSR wskazano 3 cele główne i 6 celów szczegółowych. Rezultaty zaproponowanych przedsięwzięć pomogły likwidować przyczyny negatywnych zjawisk na obszarze objętym LSR, które zostały zdiagnozowane w czasie przygotowywania dokumentu strategicznego. Przeprowadzone działania skupiały się na aktywizacji gospodarczej i społecznej mieszkańców obszaru, rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki. Należy zauważyć, że dzięki działaniom LGD powstały nowe miejsca pracy i nowe przedsiębiorstwa, a te już istniejące miały możliwość rozwoju. Intensyfikacji uległo również funkcjonowanie stowarzyszeń, które z roku na rok posiadają coraz większe doświadczenie i odważniej sięgały po środki na dofinansowanie wydarzeń, warsztatów czy szkoleń.

W ramach **celu ogólnego 1** dotyczącego rozszerzenia zrównoważonej działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki i ochrony zasobów realizowano przedsięwzięcia związane z rozwojem infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (1.1.1), organizacją operacji turystycznych (1.2.1) oraz publikacjami dotyczącymi obszaru LGD (1.2.3). W przeprowadzonych badaniach mieszkańcy zauważyli pozytywne zmiany w sferze inwestycji infrastrukturalnych oraz ciekawe projekty, które powstały na terenie wszystkich gmin. W ramach celu szczegółowego – promocja turystyczna obszaru realizowano:

- imprezy turystyczne, które cieszyły się dużym zainteresowaniem mieszkańców i przyjezdnych. Były to zróżnicowane tematycznie wydarzenia kulturalne, które organizowane były przez grantobiorców na obszarze LSR.
- publikacje dotyczące obszaru, które realizowane były poprzez projekty grantowe. Powstały książki promujące region.

Podkreślić należy, iż wszystkie wskaźniki w celu ogólnym 1 zostały osiągnięte, a operacje rozliczone.

W ramach **celu ogólnego 2** dotyczącego poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy realizowano przedsięwzięcia związane z tworzeniem nowych miejsc pracy (2.1.1) oraz wprowadzaniem nowych, innowacyjnych technologii i rozwiązań (2.1.2). W tym obszarze zauważono powstanie ponad 50 nowych firm w różnych branżach, które prężnie działają, co wpłynęło pozytywnie na sytuację na rynku pracy. Na rozwój przedsiębiorczości miała wpływ również możliwość rozwoju kilku firm dzięki otrzymanej dotacji. W kryteriach oceny operacji punktowany był rozwój turystyki, a więc powstał pensjonat, siedlisko,

mieszkania na wynajem, a stajnia rozbudowała swoje boksy dla koni. Miało to pozytywny wpływ zarówno na rozwój turystyki na obszarze i sytuację na rynku pracy. Oceniane poddano również wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań w trakcie realizacji operacji. Wielu beneficjentów w swoich firmach zastosowało takie metody. W tym celu zrealizowano i rozliczono również dwa projekty współpracy, jeden międzynarodowy, a drugi międzyregionalny. Zaplanowano również utworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego. Operacja na czas pisania dokumentu jest w trakcie realizacji. Wskaźniki w tym celu są w większości osiągnięte, a projekty rozliczone.

W ramach **celu ogólnego 3** dotyczącego poprawienia jakości życia i stwarzanie warunków do dalszego harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności realizowano przedsięwzięcia związane z rozwojem infrastruktury społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej (3.1.1) i wzmocnieniem aktywności i integracji społecznej oraz wspieraniem podmiotów działających w tych dziedzinach (3.2.3). Powstało wiele ciekawych projektów infrastrukturalnych, które pozytywnie wpłynęły na atrakcyjność turystyczną obszaru. W ramach celu powstały miejsca spędzania czasu wolnego dla mieszkańców i przyjezdnych. W ramach przedsięwzięcia, na czas opracowywania raportu, w trakcie realizacji jest projekt współpracy z Liderem Zielonej Wielkopolski, a zakończenie zaplanowano na rok 2023.

Drugie przedsięwzięcie dotyczyło organizacji wydarzeń/imprez kulturalnych. W związku z wybuchem pandemii COVID-19 nie wszystkie zaplanowane wydarzenia udało się zrealizować, ale środki zostały przeniesione do przedsięwzięcia 3.1.1 i zostały prawidłowo wykorzystane. W konsekwencji wskaźniki w ramach przedsięwzięcia nie zostały w całości osiągnięte, jednak zaplanowano już nabory na dofinansowanie projektów odnoszących się do celu 3. Należy zauważyć, iż LGD „Dolina Noteci” bardzo dobrze poradziła sobie z wdrażaniem strategii i jeśli nie wystąpią niezależne od Stowarzyszenia czynniki, bez większych problemów uda się zrealizować wszystkie zaplanowane wskaźniki.

2. Ocena wpływu zrealizowanej LSR na kapitał społeczny

Jednym z najważniejszych czynników determinujących skuteczność podejścia LEADER są zasoby wysokiej jakości kapitału społecznego w społeczności lokalnej. Odnosząc się do cech podejścia LEADER najważniejszymi działaniami są te zbiorowe, w partnerstwach, kooperacji i sieci powiązań, zgodnie z którymi kapitał społeczny to moralno-społeczna infrastruktura współdziałania i koordynacji ludzkich zachowań. Taka organizacja ułatwiająca uzyskanie korzyści dzięki współpracy i wymianie społecznej podnosi wydajność istniejących zasobów. Ponadto buduje powiązania między ludźmi, nadaje formalną

i nieformalną organizację służącą stymulacji współpracy oraz skłania jednostkę do zachowania społecznie korzystnego. W tym podejściu kapitał społeczny składa się z:

- wzorów współdziałania, społecznego uznania dla kooperacyjnych norm oraz wartości uzasadniających zachowania prospołeczne (np. dobro wspólne),
- sieci powiązań między jednostkami i grupami,
- aktywnych relacji między ludźmi: zaufania, zrozumienia, wspólnych wartości i wzorców zachowania.

Tak rozumiany rozwój kapitału społecznego następował w szczególności w ramach projektów współpracy realizowanych przez LGD w ramach strategii, tj. „Kreator Przedsiębiorczości”, Centrum Edukacji Lokalnej Przedsiębiorczości o akronimie CEL oraz Centrum Aktywności Dziecięcej „EKO” o akronimie CADE, które rozwijały współpracę na poziomie lokalnym i międzynarodowym. Zwrócić należy uwagę na współpracę między organizacjami pozarządowymi na obszarze LSR. Dzięki różnym inicjatywom społecznym realizowanym w ramach projektów grantowych zwiększona była aktywność i zaangażowanie społeczności lokalnej oraz poprawę relacji między nimi. Niewątpliwie warto kontynuować operacje w tym zakresie. Istotne będzie położenie większego nacisku na działania kształtujące postawy obywatelskie w społeczności lokalnej, budujące poczucie sprawczości oraz angażujące ich w większym stopniu w realizację przedsięwzięć.

3. Ocena wpływu zrealizowanej LSR na przedsiębiorczość

Działania w obszarze przedsiębiorczości realizowane były w ramach celu ogólnego 2 Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy. Przedsięwzięcia związane były z tworzeniem nowych miejsc pracy (2.1.1) oraz wprowadzaniem nowych, innowacyjnych technologii i rozwiązań (2.1.2).

Nabory organizowane w ramach tych przedsięwzięć cieszyły się zawsze dużym zainteresowaniem społeczności lokalnej i przyniosły 80 wniosków w zakresie podejmowania działalności gospodarczej i 11 w rozwoju działalności gospodarczej oraz 1 w zakresie inkubatora przetwórstwa lokalnego.

Rozstrzał tematyczny otwieranych firm jest olbrzymi. Powstały salony kosmetyczne i fryzjerskie, warsztaty samochodowe, biura projektowe, zakłady fizjoterapeutyczne, renowacja mebli, usługi z użyciem dronów, firma szkoleniowa, paintball, itd. Firmy, które uzyskały dofinansowanie na rozwój działalności pozytywnie wpłynęły na rozwój turystyki na obszarze LSR oraz na poziom zatrudnienia.

Zważywszy na działania podejmowane w obszarze przedsiębiorczości i rynku pracy przez LGD można wnioskować, że przyczyniły się one do poprawy sytuacji w tym zakresie.

Warto kontynuować je w kolejnym okresie programowania, co jest zbieżne z oczekiwaniami mieszkańców, których większość popiera kontynuację finansowania działań w zakresie otwierania i rozwoju działalności gospodarczej oraz tworzenia nowych miejsc pracy.

4. Ocena wpływu zrealizowanej LSR na turystykę

Obszar LGD „Dolina Noteci” cechuje się wysokimi walorami sprzyjającymi rozwojowi turystyki aktywnej, a czyste środowisko, zasoby naturalne i kulturowe uznano za jeden z największych potencjałów obszaru. Gminy posiadają potencjał historyczny, przyrodniczy i społeczny, które przyczyniają się do powstawania wielu atrakcyjnych miejsc. Działania w tym obszarze realizowane były w ramach **celu ogólnego 1 Rozszerzenie zrównoważonej działalności społecznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki i ochrony zasobów oraz w celu ogólnym 3 Poprawienie jakości życia i stwarzanie warunków do dalszego harmonijnego rozwoju lokalnej społeczności**. W ramach przedsięwzięć stworzone zostały atrakcyjne miejsca do spędzania czasu wolnego poprzez rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz społeczno-kulturalnej i rekreacyjno-sportowej. W każdej gminie powstawały w mniejszym czy większym stopniu jakieś obiekty, w tym zewnętrzne siłownie, place zabaw, altanki grillowe, itd. Nabory w tym zakresie cieszyły się zawsze dużym zainteresowaniem i złożonych zostało 45 wniosków.

W **celu 2 Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy** w kryterium oceny operacje ukierunkowane na rozwój turystyki były dodatkowo punktowane, a więc można stwierdzić, że miały również pozytywny wpływ na jej rozwój. Generalnie środki, którymi dysponuje LGD nie są wystarczające na realizację większych i ambitniejszych projektów, ale te, które udało się zrealizować zasługują na duże uznanie.

Zważywszy na to, iż obszar LSR ma wciąż niewykorzystany potencjał turystyczny, warto w kolejnym okresie programowania kontynuować działania w zakresie rozwoju turystyki, rekreacji, rozwoju i promocji wydarzeń kulturalnych i sportowych.

5. Ocena zrealizowanych operacji pod kątem realizacji potrzeb grup defaworyzowanych zdefiniowanych w LSR

Grupa defaworyzowana to grupa osób, na które w najmocniejszy sposób wpływają zdiagnozowane problemy obszaru. Analizy przeprowadzone na potrzeby opracowania strategii RLKS pozwoliły na określenie grup defaworyzowanych, czyli grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, do których

należy przede wszystkim skierować działania związane z kształtowaniem i promocją postaw przedsiębiorczych, komercjalizacją usług oferty czasu wolnego, a także rozwojem infrastruktury użyteczności publicznej. Do grup tych zaliczono: kobiety, osoby powyżej 55 roku życia, osoby poniżej 26 roku życia, osoby niepełnosprawne.

Zarówno definicja grupy defaworyzowanej, jak i udzielone jej wsparcie znajdują uzasadnienie w wynikach przeprowadzonej przez LGD diagnozy. Wybór należy uznać za słuszny. Przeprowadzone analizy pozwalają stwierdzić, że realizowane przez LGD działania przyczyniały się do poprawy sytuacji grup defaworyzowanych. Służyły temu przedsięwzięcia realizowane w ramach wszystkich celów, gdyż operacje skierowane do tych grup były punktowane podczas oceny.

Z uwagi między innymi na niekorzystną sytuację demograficzną społeczności wszystkich gmin obszaru LGD i rosnącą liczbę osób w wieku poprodukcyjnym, migracje młodych ludzi, czy ciągle nienajlepszą sytuację przedsiębiorczą niezbędna wydaje się kontynuacja czy też nawet rozwój działań kierowanych do określonych w LSR grup defaworyzowanych.

6. Innowacyjność

Innowacyjność została zdefiniowana w celu ogólnym 2 Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy jako wskaźnik w przedsięwzięciu 2.1.2 Wprowadzanie nowych, innowacyjnych technologii i rozwiązań. Założono premiowanie innowacyjności w ramach kryterium oceny operacji, rozumianej jako wdrożenie nowego na obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu organizacji czy nowego sposobu wykorzystania istniejących zasobów przyrodniczych, kulturowych czy społecznych. Beneficjenci w podejmowaniu działalności gospodarczej zaproponowali w swoich firmach innowacyjne rozwiązania, tj. usługi fryzjerskie z wykorzystaniem wyłącznie ekologicznych preparatów, usługi dronów, nagrywanie klatkowe w trakcie budowy, usługi specjalistycznym sprzętem do fizjoterapii, organizacja szkoleń w zakresie strzelectwa sportowego, czy usługi makijażu permanentnego piersi kobiet po mastektomii piersi i wiele innych.

Aspekt ten również był brany pod uwagę w realizacji projektów współpracy, np. przy tworzeniu placów zabaw, wykonawca musiał na etapie postępowania ofertowego zaproponować innowacyjne rozwiązanie na obszarze LSR.

7. Ocena jakości i przydatności wdrożonych projektów współpracy

Należy podkreślić, że projekty współpracy stanowią bardzo dobrą formę współdziałania LGD i wpływają niewątpliwie na rozwój umiejętności współdziałania w realizowaniu istotnych celów. W momencie prowadzenia badań ewaluacyjnych LGD „Dolina Noteci” zrealizowała już dwa projekty współpracy: międzynarodowy „Kreator przedsiębiorczości” oraz międzyregionalny „Centrum Edukacji Lokalnej Przedsiębiorczości o akronimie CEL”. Pomysł realizacji tych projektów powstał na etapie tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju w trakcie spotkań związanych z potrzebami mieszkańców.

„Kreator przedsiębiorczości” to duży projekt z 20 partnerami, który polegał na promowaniu lokalnej przedsiębiorczości, pomocy w tworzeniu nowych działalności gospodarczych i wspieraniu funkcjonujących firm, a także kształtowaniu postaw przedsiębiorczych wśród dzieci, młodzieży i dorosłych. Zadania realizowane przez LGD „Dolina Noteci” to wyjazd studyjny do partnera zagranicznego na Słowacji, film promujący obszar LSR, doradztwo prawne i księgowe dla mieszkańców oraz zakup gadżetów.

Drugi projekt międzyregionalny z Liderem Zielonej Wielkopolski został nakierowany na działania związane z rozwijaniem przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Do zadań LGD „Dolina Noteci” należały: wyjazd studyjny do partnera, organizacja targów, podczas których został wyłoniony zwycięzca w konkursie na najsukcesowniejszego przedsiębiorcę oraz konferencja.

Trzeci projekt współpracy pn. Centrum Aktywności Dziecięcej „EKO” o akronimie CADE w trakcie robienia badania był na etapie złożenia wniosku o przyznanie pomocy. W ramach tego projektu LGD „Dolina Noteci” zbuduje dwa place zabaw z innowacyjnymi elementami oraz wpływające na ochronę środowiska.

Wskazane powyżej projekty współpracy i działania wpisują się w założenia Strategii realizowanej przez LGD „Dolina Noteci”. Stanowiły też dobrą formę kooperacji LGD i wpływały na rozwój umiejętności współdziałania w realizowaniu istotnych dla społeczności lokalnych celów.

8. Ocena skuteczności i efektywności działalności LGD przy wdrażaniu LSR i animowaniu lokalnych partnerów oraz ocena pracy biura

Zespół Biura LGD jest niewielki – składa się z 3 pracowników: Dyrektor Biura, Specjalista ds. administracji i promocji i Pracownik biurowy. W niezmienionym składzie jest od lipca 2018 roku. Współpraca pomiędzy pracownikami oraz z Zarządem i Radą LGD układa się bardzo dobrze, nie występują problemy, nie ma konfliktów. Podział obowiązków wśród pracowników jest przejrzysty i stały, jednakże oparty na współpracy i pracownicy umieją wykonywać obowiązki samodzielnie i w zespole. Pracownicy wykazują się dużą

znajomością potrzeb lokalnych społeczności i ambitnie podchodzą do wykonywania zadań. Prawdłowo realizowane są działania doradcze.

Najwięcej czasu pracy zajmuje przygotowanie naborów, doradztwo, spotkania z wnioskodawcami, ocena złożonych wniosków i opracowanie niezbędnej dokumentacji dla Rady i Urzędu Marszałkowskiego oraz realizacja Planu Komunikacji. Poza realizacją ww. zadań pracownicy uczestniczą w wielu szkoleniach oraz sami je prowadzą dla pracowników, organów i wnioskodawców.

Należy podkreślić, że dobór tych działań uzależniony był przyjętego na dany rok harmonogramu. Przy realizacji działań komunikacyjnych zespół LGD wykorzystywał różnorodne metody i kanały dotarcia do odbiorców: strona internetowa, spotkania szkoleniowo-konsultacyjne, rozmowy telefoniczne, maile, stoiska promocyjne, ulotki, artykuły w prasie, itp. Działania komunikacyjne zostały dobrze zaplanowane - mieszkańcy uczestniczących w badaniu pozyskiwali informacje na temat LGD i jej działalności z różnych źródeł. Działania kierowane były do szerokiego grona odbiorców istotnych z punktu widzenia realizacji LSR: przedsiębiorców, samorządów gminnych, przedstawicieli grup defaworyzowanych, lokalnych podmiotów gospodarczych i lokalnych wytwórców oraz mieszkańców obszaru LGD. Organizowane spotkania z potencjalnymi wnioskodawcami zawsze cieszyły się dużym zainteresowaniem. Bardzo dużo osób korzystało ze strony internetowej LGD, a przyjęta w Palnie Komunikacji liczba 50 wejść na stronę w miesiącu osiągnięta była niekiedy w jeden dzień.

Kolejnym elementarnym zadaniem realizowanym przez zespół Biura LGD jest świadczenie doradztwa na rzecz społeczności lokalnej, która bardzo chętnie z niego korzysta, zwłaszcza przed ogłaszaniem naborami. Dodać należy, iż korzystanie z konsultacji było dodatkowo punktowane w kryterium oceny operacji.

Na koniec należy wspomnieć, że pandemia COVID nie wpłynęła znacząco na pracę Biura LGD. Na początku pandemii zespół pracował zdalnie, mając dyżury w biurze raz w tygodniu, jednakże później biuro pracowało normalnie, z zachowaniem wprowadzonych obostrzeń.

9. Ocena procesu wdrażania

Proces wdrażania należy ocenić bardzo pozytywnie. Pierwszy z trzech celów jest już zrealizowany i rozliczony, a w drugim i trzecim zostało kilka wskaźników. Świetne postępy w realizacji LSR stanowią dowód na to, że procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste dla beneficjentów. Warto podkreślić, że opracowany na rzecz wdrażania LSR LGD „Dolina Noteci” system kryteriów dla poszczególnych przedsięwzięć był obiektywny i jednoznaczny. Kryteria wyboru dobrze

odgrywały swoją rolę i przyczyniały się do wyboru najlepszych projektów, które były spójne z celami LSR. Przedstawiciele LGD dołożyli starań by procedury i kryteria wyboru były możliwie najbardziej przyjazne dla beneficjentów i wnioskodawców.

Zmian w LSR nie było zbyt wiele i miały głównie charakter porządkujący. Wynikały z konieczności dostosowania się do nowych przepisów prawnych, faktem pozyskania nowych środków i tym samym potrzebą zwiększenia wskaźników, korektami w projektach współpracy i planie komunikacji, doprecyzowaniem kryteriów wyboru czy przesunięciami oszczędności. Część zmian wynikała z sytuacji związanej pandemią COVID-19.

Przez cały okres wdrażania LSR utrzymywało się duże zainteresowanie naborami. Nie stwierdzono nieprawidłowości w funkcjonowaniu organów LGD. Na pozytywną ocenę zasługuje działalność biura LGD, co znajduje potwierdzenie między innymi w efektach działań podejmowanych w ramach aktywizacji lokalnej społeczności, realizacji planu komunikacji oraz wynikach badań ankietowych dotyczących świadczonego doradztwa.

Opóźnienia wynikały z wydłużenia procedur oceny operacji, w tym składania uzupełnień przez wnioskodawców, problemów z uzyskaniem odpowiednich opinii, bądź dokumentów urzędowych, pozwoleń, w przypadku inwestycji, czy też trudności w zakupie odpowiednich maszyn. Wnioskodawcy obawiali się również zatrudniać pracowników ze względu na obowiązujący wówczas okres trwałości zatrudnienia.

10. Wartość dodana podejścia LEADER

Podejście LEADER powstało w odpowiedzi na niezdolność tradycyjnej, odgórnej polityki do rozwiązywania problemów trapiących liczne obszary wiejskie Europy. Oryginalnym zamysłem tego podejścia było zaangażowanie energii i zasobów ludzi oraz miejscowych organizacji jako podmiotów rozwoju, a nie jego beneficjentów, by w ten sposób umożliwić im wkład w przyszły rozwój obszarów wiejskich poprzez tworzenie zależnych od obszaru partnerstw w postaci Lokalnych Grup Działania (LGD) zrzeszających podmioty publiczne, prywatne i społeczne.

LGD są głównym narzędziem stosowania podejścia LEADER do rozwoju obszaru poprzez bezpośrednie angażowanie lokalnych przedstawicieli w opracowywanie i realizację lokalnych strategii, podejmowanie decyzji i przydzielanie zasobów. Wartość dodana tego podejścia wiąże się ze wzmocnieniem lokalnego zaangażowania poprzez rozwój lokalnej strategii, jej realizację i przydział zasobów. Podejście lub też

metoda LEADER opiera się na siedmiu konkretnych cechach. Owe siedem cech definiuje podejście LEADER jako metodologię i stanowi o jego odrębności od zwykłego programu finansowania i są to:

- podejście oddolne,
- podejście oparte na obszarze,
- lokalne partnerstwo,
- zintegrowana strategia wielosektorowa,
- budowanie sieci,
- innowacyjność,
- współpraca.

Podejście LEADER może być dostosowywane. Jest ono dynamiczne, stanowi proces ciągłego doskonalenia i służy radzeniu sobie z wyzwaniami.

W kontekście powyższego należy stwierdzić, że działania LGD przyczyniły się do poprawy komunikacji pomiędzy lokalnymi aktorami, stymulowały komunikację oraz budowanie współpracy. Sprzyjały temu w szczególności realizowane projekty współpracy oraz przedsięwzięcia dotyczące rozwoju przedsiębiorczości. Zespół skutecznie budował relacje w społeczności lokalnej, co potwierdzają beneficjenci wsparcia – ponad połowa z nich po zakończeniu wsparcia nadal utrzymuje kontakty telefoniczne, bądź bezpośrednio z LGD. Fakt ten pozwala pozytywnie ocenić działalność animacyjną LGD i umiejętność podtrzymywania relacji z partnerami.

LGD „Dolina Noteci” jest bardzo dobrze rozpoznawalna na obszarze. Grupa jest kojarzona z prowadzonymi działaniami, zwłaszcza przez organizacje pozarządowe. Zainteresowanie naborami na uruchomienie działalności gospodarczej również potwierdza, iż LGD spełnia nałożone na nie zadania. Realizowane projekty są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru LSR i wpływają na jego wzmocnienie. Wybierane projekty odpowiadają również na potrzeby społeczności.

Należy podkreślić, że LGD reagowała na wskazane w LSR problemy obszaru i tym samym tworzyła odpowiednie warunki do jego rozwoju. Przyłożyła niewątpliwie cegiełkę do rozwoju obszaru, jaki dało się zaobserwować w ostatnich latach.

VI. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje.

Przeprowadzone analizy wskazują, że operacje przeprowadzone w ramach wdrażania LSR sprzyjały osiągnięciu założonych w niej celów, w szczególności celów szczegółowych. Niemożliwe wprawdzie jest, by za pomocą pojedynczych operacji, w krótkim czasie dokonać zmian społecznych na obszarze całego partnerstwa, ale LGD „Dolina Noteci” na pewno może się pochwalić, że swój wkład w rozwój posiada. Sama realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju nie budzi zastrzeżeń, a warto podkreślić, iż w przypadku sporej części wskaźników w momencie prowadzenia ewaluacji osiągnięto już stan docelowy. Poziom realizacji przedsięwzięć zbliża więc LGD do osiągnięcia zamierzonych w LSR celów.

Rozwój kapitału społecznego następował w szczególności w ramach projektów współpracy realizowanych przez LGD, które rozwijały współpracę na poziomie lokalnym i międzynarodowym w zakresie rozwoju turystyki i przedsiębiorczości oraz w ramach projektów grantowych. W ramach nich realizowane były organizacje imprez i wydarzeń kulturalnych oraz publikacje promujące obszar LSR.

W kolejnym okresie programowania istotne jest położenie większego nacisku na działania kształtujące postawy obywatelskie w społeczności lokalnej, budujące poczucie sprawczości mieszkańców oraz angażujące ich w większym stopniu w programowanie i realizację przedsięwzięć.

Działania w obszarze przedsiębiorczości przyczyniły się do poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy. Nabory na przedsięwzięcia realizowane w tym obszarze cieszyły się największym zainteresowaniem. Przedsięwzięcia rozwijające przedsiębiorczość i oddziałujące na lokalny rynek pracy warto kontynuować w kolejnym okresie programowania, co jest zbieżne z oczekiwaniami mieszkańców – większość uczestników badania popiera kontynuację finansowania działań w zakresie otwierania działalności gospodarczej, tworzenia nowych miejsc pracy i rozwijania istniejących firm.

Zważywszy na fakt, że obszar LGD, dzięki walorom przyrodniczym i historycznym, charakteryzuje się dużym potencjałem turystycznym należy kontynuować w kolejnym okresie programowania działania w zakresie rozwoju bazy noclegowej, turystyki i rekreacji oraz rozwoju infrastruktury turystycznej. LGD w swoich kryteriach oceny premiowała operacje innowacyjne oraz ukierunkowane na ochronę środowiska. Beneficjenci wprowadzali do swoich firm wymienione rozwiązania, co tylko podnosiło wartość projektów.

W ramach LSR zrealizowane i rozliczone zostały dwa projekty współpracy, jeden międzynarodowy, drugi międzyregionalny, a trzeci był na etapie złożenia wniosku o przyznanie pomocy z zaplanowaną realizacją w 2023 roku.

Zaplanowane działania w Planie Komunikacji przyniosły pozytywne efekty w realizacji LSR. Dobór kanałów informacji był również prawidłowo dobrany, co potwierdzają respondenci.

Doradztwo realizowane w LGD jest bardzo wysoko oceniane przez osoby korzystające z konsultacji. Postęp rzeczowy i finansowy jest zrealizowany w prawie 100%. Pandemia nie wpłynęła w znaczący sposób na realizację LSR, gdyż tylko dwa projekty grantowe dotyczące organizowanie wydarzeń i imprez nie zostały zrealizowane, a środki zostały przeniesione na projekty infrastrukturalne. Pandemia nie wpłynęła również na pracę biura, gdyż przez krótki okres LGD pracowała zdalnie, a później biuro pracowało z zachowaniem wprowadzonych obostrzeń.

Działania LGD przyczyniły się do poprawy komunikacji pomiędzy lokalną społecznością, stymulowały komunikację oraz budowanie współpracy. Sprzyjają temu w szczególności realizowane projekty i przedsięwzięcia dotyczące rozwoju przedsiębiorczości. Zespół skutecznie buduje relacje w społeczności lokalnej.

VII. Rekomendacje

Przeprowadzone badania i analizy stopnia realizacji LSR oraz działań LGD pozwoliły na sformułowanie następujących rekomendacji:

1. kontynuowanie działań sprzyjających rozwojowi turystyki na obszarze,
2. w dalszym ciągu należy realizować operacje polegające na rozwoju przedsiębiorczości poprzez podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej,
3. w kolejnym okresie programowania należy zwrócić uwagę na aspekt integrowania do działania osób starszych ze względu na starzenie się społeczeństwa i migracje ludzi młodych,
4. należy w dalszym ciągu wspierać grupy defaworyzowane poprzez skierowanie działań w ich stronę,
5. warto uogólnić Plan Komunikacji, gdyż takie uszczegółowienie prowadzi do poświęcenia zbyt dużej ilości czasu na prowadzone działania,
6. w następnym okresie programowania należy dopracować kryterium innowacyjności, aby było zrozumiałe i jednoznaczne dla wszystkich,
7. niewątpliwie należy kontynuować współpracę z organizacjami pozarządowymi na tak wysokim lub wyższym poziomie, co pozwoli na wzmocnienie integracji społecznej, poczucie jedności i tożsamości, wzmocnienie lokalnych liderów i działaczy społecznych oraz zwiększy aktywność społeczności lokalnej,
8. najskuteczniejszym kanałem komunikacyjnym jest strona internetowa, którą należy w dalszym ciągu prowadzić na bieżąco, jednakże warto rozwinąć komunikację poprzez portale społecznościowe, co ułatwi dotarcie z ofertą do grupy młodych mieszkańców gmin. Wszystko po to, aby dotrzeć z ważnymi informacjami do różnych grup odbiorców. Pracownicy biura powinni na bieżąco informować mieszkańców o planowanych konkursach o przyznanie wsparcia, zasad ubiegania się o dofinansowanie, o planowanych wydarzeniach i innych przedsięwzięciach, a także o dobrych praktykach w realizacji projektów.

VIII. Spis grafik, tabel i wykresów

Grafika 1 zasięg terytorialny gmin wchodzących w skład LGD Dolina Noteci	13
Grafika 2 Szkoła językowa SANIS	24
Grafika 3 gabinet RehaSPA Mobil	24
Grafika 4 "Spina" fizjoterapia	25
Grafika 5 Centrum Terapii i Rehabilitacji i Aktywizacji Stonoga	25
Grafika 6 Reha Complex	25
Grafika 7 Gabinet fryzjerski "Zdrowe Włosy"	26
Grafika 8 Paintball "FAN"	26
Grafika 9 "Kulnatura"	26
Grafika 10 Aleksandra Runka - Stolarstwo	26
Grafika 11 Strzelnica	27
Grafika 12 Centrum Doradztwa Rolniczego Eugeniusz Koczorowski - biura dla firm i pokoje do wynajęcia	27
Grafika 13 Pensjonat Szelesiówka	28
Grafika 14 Stajnia Woźnicza Szkolenie i fizjoterapia koni	28
Grafika 15 pensjonat Siedlisko przy młynie	28
Grafika 16 Plac zabaw, powstały w ramach realizacji LSR	29
Grafika 17 siłownia zewnętrzna, streetworkout powstałe w ramach realizacji LSR	29
Grafika 18 skatepark i siłownia zewnętrzna powstałe w ramach realizacji LSR	30
Grafika 19 przestrzeń zagospodarowaną w ramach realizacji założeń LSR	30
Grafika 20 Imprezy kulturalne, organizowane w ramach realizacji LSR	31
Grafika 21 część efektów realizacji projektów infrastrukturalnych w ramach przyznanych grantów	31
Grafika 22 część efektów realizacji projektów infrastrukturalnych w ramach przyznanych grantów	32
Grafika 23 "Bitwa o Budzyn 2020 - piknik historyczno-militarny"	33
Grafika 24 Wydarzenia kulturalne organizowane w ramach realizacji LSR	34
Grafika 25 Wydarzenia kulturalne organizowane w ramach realizacji LSR	34
Grafika 26 Wydarzenia kulturalne organizowane w ramach realizacji LSR	35
Grafika 27 projekt pt. "EKOLOGICZNA JAZZOWA CHODZIEŻ"	41
Grafika 28 Siedziba Lokalnej Grupy Działania "Dolina Noteci"	42
Tabela 1 Liczba mieszkańców obszaru LGD, stan na dzień 31.12.2021 r.	14
Tabela 2 Zmiany liczby mieszkańców na obszarze LGD i w poszczególnych gminach w latach 2016-2020	14
Tabela 3 Dochód gmin należących do LGD w przeliczeniu na jednego mieszkańca gminy, stan na dzień 31.12.2020 r.	15
Tabela 4 Wydatki gmin wchodzących w skład LGD w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy w latach 2016-2020	15
Tabela 5 Liczba osób pracujących na obszarze LGD w poszczególnych gminach w podziale na płeć	15
Tabela 6 liczba osób bezrobotnych na obszarze LGD w poszczególnych gminach, w podziale na płeć	16
Tabela 7 Bezrobotni w powiecie chodzieskim ze względu na posiadane wykształcenie	16
Tabela 8 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	17

Tabela 9 Liczba mieszkańców wg ekonomicznych grup wieku	18
Tabela 10 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	19
Tabela 11 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach wchodzących w skład LGD	20
Tabela 12 Historia naborów w latach 2016-2022	22
Tabela 13 Postęp rzeczowy w realizacji założeń LSR.....	36
Tabela 14 Finansowy postęp realizacji budżetu LSR	39
Tabela 15 Wykaz szkoleń pracowników i organów LGD	43
Tabela 16 Realizacja Planu Komunikacji.....	44
Tabela 17 Podsumowanie działań doradczych w latach 2016-2021.....	51
Tabela 18 ocena działań doradczych LGD w latach 2019-2021	52
Tabela 19 Ocena doradztwa biura LGD w latach 2019-2021	52
Tabela 20 Ocena gmin pod względem zamieszkania	53
Tabela 21 Ocena zachodzących zmian na terenie gmin	53
Tabela 22 ocena obszarów zaniedbanych na terenie gmin	54
Tabela 23 sposób przeznaczenia środków z dotacji UE zdaniem mieszkańców gmin	55
Tabela 24 Przyszłościowe rodzaje działalności gospodarczych zdaniem mieszkańców.....	55
Tabela 25 Obszary wymagające wsparcia zdaniem mieszkańców gmin	56
Tabela 26 Inwestycje i zadania najistotniejsze zdaniem mieszkańców gmin.....	57
Wykres 1 Migracje na obszarze LGD	19
Wykres 2 Informowanie lokalnej społeczności o naborach	48
Wykres 3 Ocena funkcjonowania Biura LGD	49
Wykres 4 Ocena rozpoznawalności Biura LGD	50

IX. Arkusze ankietowe wykorzystane w ramach badania ankietowego

ANKIETA OCENIAJĄCA LOKALNĄ GRUPĘ DZIAŁANIA STOWARZYSZENIE „DOLINA NOTECI” I WDRAŻANIE LSR W RAMACH PROW 2014-2020 DOTYCZĄCA FUNKCJONOWANIA BIURA LGD

Drodzy Beneficjenci! Chcemy poznać Wasze opinie na temat naszej działalności. Liczymy, że wszystkie uwagi pozwolą nam efektywniej wdrażać Lokalną Strategię Rozwoju w ramach PROW 2014-2020. Prosimy Was o szczerą opinię, za którą z góry dziękujemy.

1. Jak Pan/i ocenia funkcjonowanie Biura LGD?

- ☐ 1. Bardzo dobrze
- ☐ 2. Raczej dobrze
- ☐ 3. Przeciętnie
- ☐ 4. Raczej źle
- ☐ 5. Bardzo źle

(Jeśli zaznaczona zostanie odpowiedź 4 lub 5 proszę uzasadnić swoją odpowiedź)

.....

.....

.....

.....

2. Czy Pana/i zdaniem LGD Stowarzyszenie „Dolina Noteci” jest rozpoznawalne w lokalnym środowisku?

- ☐ 1. Jest bardzo dobrze rozpoznawalne w lokalnym środowisku
- ☐ 2. Jest dobrze rozpoznawalne w lokalnym środowisku
- ☐ 3. Jest słabo rozpoznawalne w lokalnym środowisku
- ☐ 4. Jest bardzo słabo rozpoznawalne w lokalnym środowisku
- ☐ 5. Nie wiem / trudno powiedzieć

ANKIETA OCENIAJĄCA LOKALNĄ GRUPĘ DZIAŁANIA STOWARZYSZENIE „DOLINA NOTECI” I WDRAŻANIE LSR W RAMACH PROW 2014-2020 DOTYCZĄCA KOMUNIKACJI

Drodzy Beneficjenci! Chcemy poznać Wasze opinie na temat naszej działalności. Liczymy, że wszystkie uwagi pozwolą nam efektywniej wdrażać Lokalną Strategię Rozwoju w ramach PROW 2014-2020. Prosimy Was o szczere opinie, za które z góry dziękujemy.

4. Z jakich źródeł beneficjenci powinni mieć możliwość czerpania wiedzy na temat naborów wniosków składanych za pośrednictwem LGD, organizowanych szkoleniach, warsztatach, spotkaniach informacyjnych (możliwość wskazania kilku odpowiedzi)?

- ☐ 1. Strona internetowa LGD Stowarzyszenia „Dolina Noteci”
- ☐ 2. Biuro LGD Stowarzyszenia „Dolina Noteci”
- ☐ 3. Spotkania informacyjne organizowane przez LGD
- ☐ 4. Inne portale internetowe, jakie?
- ☐ 5. Prasa lokalna
- ☐ 6. Plakaty, ulotki i materiały promocyjne
- ☐ 7. Informacja w Urzędzie
- ☐ 8. Stoisko informacyjno-konsultacyjne organizowane przez LGD podczas imprez plenerowych

ANKIETA DLA MIESZKAŃCÓW – wybrane do raportu pytania

II. Jak się Pani/Panu mieszka na obszarze swojej gminy?

☐ bardzo dobrze	☐ dobrze	☐ ani dobrze, ani źle	☐ raczej źle	☐ bardzo źle
--	---------------------------------	--	-------------------------------------	-------------------------------------

Dlaczego?

.....

.....

.....

.....

III. Jak Pani/Pan ocenia zmiany zachodzące na obszarze gminy w ostatnich 5-ciu latach?

☐ bardzo dobrze	☐ dobrze	☐ ani dobrze, ani źle	☐ raczej źle	☐ bardzo źle
--	---------------------------------	--	-------------------------------------	-------------------------------------

Dlaczego?

.....

.....
.....
.....

V. Jaka dziedzinę / obszar uważa Pani/Pan za zaniedbaną w gminie?

- ☐ infrastruktura turystyczna
- ☐ infrastruktura sportowa
- ☐ infrastruktura rekreacyjna
- ☐ zagospodarowanie przestrzeni publicznej
- ☐ przedsiębiorczość
- ☐ warsztaty
- ☐ kursy zawodowe
- ☐ opieka zdrowotna
- ☐ usługi opiekuńcze
- ☐ krótkie łańcuchy dostaw (przetwórstwo lokalne - rolniczy handel detaliczny)
- ☐ agroturystyka
- ☐ inna, jaka?

VII. Gdyby od Pani/Pana zależało, na co przeznaczylibyście w swojej miejscowości dotacje z Unii Europejskiej?

- ☐ nowe inwestycje:
jake?
- ☐ dofinansowanie prywatnej firmy, w której mieszkańcy znajdą zatrudnienie
- ☐ organizowanie warsztatów, szkoleń
- ☐ organizowanie kursów kwalifikacyjnych
- ☐ organizowanie imprez kulturalno-sportowych
- ☐ rozwój pozarolniczej działalności:
jaka działalność?

X. Jakiego rodzaju działalności gospodarczej w swojej gminie uważa Pan/Pani za przyszłościowe i mogące dać zatrudnienie oraz dochody mieszkańcom?

- ☐ rolnictwo
- ☐ przemysł / strefy gospodarcze
- ☐ remonty, konserwacje
- ☐ handel i usługi
- ☐ transport
- ☐ turystyka, rekreacja
- ☐ miejsca noclegowe
- ☐ usługi agroturystyczne
- ☐ opieka nad osobami starszymi
- ☐ usługi zdrowotno - opiekuńcze
- ☐ pozalekcyjne formy nauczania
- ☐ inne, jakie?

XII. Proszę wskazać obszary funkcjonowania Pani/Pana gminy, które wymagają wsparcia:

- ☐ estetyka gminy
- ☐ zagospodarowanie przestrzeni publicznej w gminie
- ☐ ochrona środowiska i klimatu
- ☐ parkingi na terenie gminy
- ☐ dostęp do internetu
- ☐ zagospodarowanie centrów wsi
- ☐ warunki do prowadzenia działalności rolniczej
- ☐ warunki do prowadzenia działalności gospodarczej
- ☐ zachęty lokalne do podejmowania działalności gospodarczej (gminne)
- ☐ dostępność pracy na rynku lokalnym
- ☐ dostępność do szkoleń zawodowych dla pracowników
- ☐ możliwości pozyskania wyszkolonych pracowników z rynku lokalnego
- ☐ tereny dla prowadzenia działalności gospodarczej
- ☐ potencjał turystyczny gminy
- ☐ potencjał agroturystyczny
- ☐ ilość i jakość imprez sportowo-rekreacyjnych
- ☐ place zabaw i tereny rekreacji
- ☐ funkcjonowanie obiektów kulturalnych w gminie
- ☐ oferta wydarzeń kulturalno-rozrywkowych
- ☐ dbałość o dziedzictwo kulturowe
- ☐ funkcjonowanie świetlic lokalnych
- ☐ aktywność organizacji pozarządowych, lokalnych i ponadlokalnych
- ☐ funkcjonowanie usług opiekuńczych i prozdrowotnych

inne, jakie?

XIII. Proszę wskazać 5 zadań/inwestycji, które są najważniejsze dla gminy w najbliższych latach:

- ☐ przygotowanie terenów pod inwestycje gospodarcze
- ☐ budowa przydomowych oczyszczalni ścieków
- ☐ rozwój sieci internetowej (w tym dostęp do internetu szerokopasmowego)
- ☐ poprawa oświetlenia dróg, chodników i skrzyżowań
- ☐ budowa parkingów
- ☐ rozwój przedsiębiorczości
- ☐ zwiększenie nakładów na rozwój turystyki, rozbudowa infrastruktury turystycznej i sportowej
- ☐ wspieranie edukacji dorosłych (kształcenie ustawiczne)
- ☐ wspieranie działalności kulturalnej
- ☐ organizacja imprez promujących gminę
- ☐ wspieranie sportu
- ☐ odnowa obiektów zabytkowych
- ☐ rozwój potencjału agroturystycznego
- ☐ rozwój usług opiekuńczych i prozdrowotnych
- ☐ inne, jakie?